

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า "การมีกำลังคนที่ได้ผ่านการฝึกอบรมอย่างเหมาะสมในงานคานนั้น ๆ อย่างเพียงพอในทุกระดับชั้น เป็นทรัพยากรอันมีค่าอย่างหนึ่ง เพื่อการพัฒนาประเทศ"¹ การศึกษาเชิงจิตวิทยา ก็เป็นงานที่ต้องใช้บุคลากรที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นพิเศษ และ "การที่จะเป็นผู้ให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาที่มีประสิทธิภาพได้นั้นต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาทางสาขานี้โดยเฉพาะ"² ซึ่งสมาคมบุคลากรและการแนะแนวแห่งสหรัฐอเมริกาได้กำหนดนโยบายการศึกษาในการผลิตนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีคุณภาพสูงว่า "การศึกษาอบรมควรเน้นปรัชญา ทฤษฎี และความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนกลวิธีและกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจสาขาวิชานี้และสามารถทำหน้าที่ผู้ให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรคือ การใหญ่เรียนไต่ทลอง ปฏิบัติงานและฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาตลอดจนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพภายใต้การนิเทศที่มีคุณภาพสูง"³ จึงกล่าวได้ว่าในการเตรียมนักจิตวิทยาการปรึกษานั้น ความสำคัญอยู่ที่จะต้องฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะที่จะสามารถ

¹พร้อม พานิชภักดิ์, "ความต้องการกำลังคน," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 5(ธันวาคม 2513) : 24.

²ซี เอช แอทเทอร์สัน, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาในโรงเรียน แปลโดยวัชรีย์ ทรัพย์มี (กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 84.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 92.

ให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่องานบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา คือ ทักษะการฟัง (Listening skill) และทักษะการสนองตอบ (Responding skill) ดังที่ โสริช โฟซิแกว¹ ได้เสนอรูปแบบการฝึกอบรมนักจิตวิทยาการปรึกษาไว้ดังนี้

งานของนักจิตวิทยา	จุดมุ่งหมาย	ความรู้และทักษะที่ต่องการ	ผลที่ได้รับ	ทฤษฎีที่ยึดเป็นแนวทาง
1. การสำรวจ (Exploration)	1. การรวบรวมข้อมูล (Data collection) 2. การสร้างความสัมพันธ์ (Relationship Building)	1. ทักษะการฟัง (Listening skill) 2. ทักษะการสนองตอบ (Responding skill)	1. ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathic Understanding) 2. การยอมรับ (Acceptance)	เช่น 1. Rogerian 2. Behavior Therapy
2. การค้นหาข้อขัดแย้ง (Identify Competitive Motives)	การค้นหาข้อขัดแย้งจากใจความ (Content) และความรู้สึก (Feeling)		3. การยกย่อง (Respect)	

¹โสริช โฟซิแกว, เอกสารประกอบการเรียนวิชาทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษา-เชิงจิตวิทยา, (อัครสำเนา, 2522), ไม่มีหน้า.

งานของนักจิตวิทยา	จุดมุ่งหมาย	ความรู้และทักษะที่ต้องการ	ผลที่ได้รับ	ทฤษฎีที่ยึด
3. สร้างความกลมกลืน (Integration)	ก่อให้เกิดภาวะแห่งความกลมกลืนอันนำไปสู่ 1. การเข้าใจตนเอง 2. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ 3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 4. การพัฒนาตนเอง 5. การยกระดับจิตใจ	ทักษะการฟัง (Listening skill) ทักษะการสนองตอบ (Responding skill)	4. ความอบอุ่น (Warmth) 5. การเปิดเผยตนเอง (Self Disclosure) 6. ความไว้วางใจ (Trust)	

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการฝึกอบรมนักจิตวิทยาการปรึกษา

จากรูปโครงการฝึกอบรมข้างต้นจะเห็นได้ว่า นักจิตวิทยาการปรึกษาจะต้องมีความรู้และมีทักษะที่จะสามารถ "ฟัง" และ "สนองตอบ" ต่อผู้มาปรึกษาอย่างประสิทธิภาพ เพราะ "ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยานั้น การฟังและการสนองตอบเป็นทักษะสำคัญที่สุด คือเป็นปัจจัยที่สื่อความเข้าใจของนักจิตวิทยาการปรึกษาต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้มาปรึกษาอันเป็นสภาพที่มีค่ามากที่สุด เพราะจะเป็นการสื่อให้ผู้มาปรึกษาตระหนักว่าตัวเขาเองนั้นเป็น

ที่เข้าใจและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งภาวะดังกล่าวเป็นภาวะที่สามารถพลิกชีวิตของผู้มาปรึกษาให้เห็นความมีค่าของการมีชีวิตของเขาได้"¹ ดังนั้นนักจิตวิทยาการปรึกษาจึงต้องเรียนรู้และรับการฝึกทักษะ "การฟัง" และ "การสนองตอบ" อย่างเข้มข้นจนเกิดเป็นทักษะและสามารถสนองตอบต่อผู้มาปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการสนทนาปรึกษาเชิงจิตวิทยา "การฟัง" ถือว่าเป็น "กิจกรรมพื้นฐานที่นักจิตวิทยาการปรึกษาให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้มาปรึกษาพูดเป็นการฟังที่ปราศจากการนำปฏิกิริยาส่วนตัวและการตีความของตนเอง เขาไปเกี่ยวข้องกับควย นักจิตวิทยาการปรึกษาจะให้ความสนใจต่อการสื่อความหมายของผู้มาปรึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้มาปรึกษามีอิสระที่จะแสดงออกตามที่ตนเองต้องการ ได้เล่าเรื่องต่าง ๆ ของเขาโดยไม่ถูกขัดจังหวะหรือถูกไต่สวนหรือลงความเห็น แต่จะช่วยให้ผู้มาปรึกษาได้แสดงทัศนคติ ความรู้สึก ความวิตกกังวล ตลอดจนการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลก การฟังอย่างตั้งใจและยอมรับผู้มาปรึกษานี้เองจะทำให้ให้นักจิตวิทยาการปรึกษาสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้มาปรึกษาและเป็นวิธีการที่นักจิตวิทยาการปรึกษาจะรู้ได้ว่า ผู้มาปรึกษาพิจารณาและรับรู้อะไรต่าง ๆ อย่างไร"² ทั้งนี้ลักษณะการฟังที่ดีนั้นจะต้อง เป็นภาวะที่ โสริซ์ โพรซิแกว กล่าวไว้ว่า "เป็นภาวะที่นักจิตวิทยาการปรึกษา" เปิดใจ" ของตนเองให้กว้างที่สุดที่จะรับการส่งสารจากผู้มาปรึกษาได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนมากที่สุดเหมือนกับว่านักจิตวิทยาการปรึกษานั้นได้เข้าไปนั่งอยู่ในใจของผู้มาปรึกษาและติดตามทุกส่วนของ การสื่อสารนั้นอย่าง เข้าใจ เป็นที่สุด"³

¹โสริซ์ โพรซิแกว, "การฟังและการสนองตอบในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา"
เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง เทคนิคการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับอาจารย์, (อัด
สำเนา, 2524), หน้า 1.

²ซี เอช แพทเทอร์สัน, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาในโรงเรียน,
หน้า 112-113.

³โสริซ์ โพรซิแกว, "การฟังและการสนองตอบในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา",
หน้า 2.

โรเจอร์ส (Rogers) ได้เห็นว่า เป็นหน้าที่ของนักจิตวิทยาการศึกษาที่จะติดตามอย่างมั่นคงว่าอะไรคือสิ่งที่ผู้มาปรึกษาพูด นักจิตวิทยาการศึกษาต้องถามตัวเองว่าอะไรคือสิ่งที่ผู้มาปรึกษาพยายามจะบอก และอะไรคือสิ่งที่มีความหมายต่อผู้มาปรึกษา เป็นการติดตามและรับรู้ความรู้สึกของผู้มาปรึกษาอย่างซื่อสัตย์ รวมถึงองค์ประกอบของอารมณ์และความหมายที่มีร่วกับว่า นักจิตวิทยาการศึกษาเป็นผู้มาปรึกษาคนนั้นเสียเองแต่ไม่ได้ลืมตัวแต่อย่างใด¹

เมื่อนักจิตวิทยาการศึกษาสามารถ "ฟัง" และรับข่าวสารทั้งที่เป็นใจ ความรู้สึก ตลอดจนทัศนคติและการมองโลกของผู้มาปรึกษาแล้ว หน้าที่ลำดับต่อมาของนักจิตวิทยาการศึกษาคือ "การสนองตอบ" เพื่อแสดงว่านักจิตวิทยาการศึกษาที่มีความสนใจ เข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของผู้มาปรึกษา ซึ่งการสนองตอบที่เอื้ออำนวยอย่างนี้นั้นก็จะช่วยให้ผู้มาปรึกษาได้พัฒนาตนเองไปสู่ความสบายใจและความมั่นคงในชีวิต การสนองตอบที่เอื้ออำนวยต่อผู้มาปรึกษานั้น นักจิตวิทยาได้ศึกษาวิจัยและรวบรวมไว้เป็นทักษะการสนองตอบชนิดต่าง ๆ กัน ทักษะการสนองตอบในขั้นต้นหรือในขั้นพื้นฐานนั้นได้แก่ การยอมรับหรือการตอบรับ (Accepting) การนำ (Lead) และการทวนซ้ำ (Restatement) เป็นต้น

แฮคเนย์และคอร์ไมเออร์ (Hackney and Cormier, 1979) ได้กล่าวว่า "การเข้าใจอย่างเฉียวไม่เพียงพอ นักจิตวิทยาการศึกษาจะต้องแสดงออกคววาวจาให้ผู้มาปรึกษาทราบถึงความเข้าใจของนักจิตวิทยาการศึกษาที่มีต่อเขา การสื่อสารชนิดนี้เป็นผลในรูปของ กระแงที่สะท้อนกลับซึ่งคำพูดและความรู้สึกของผู้มาปรึกษาเอง โดยไม่มีการเห็นควย การปฏิเสธหรือการสนับสนุน"² กล่าวไควนนอกจากการเป็นผู้ฟังที่ดีแล้ว นักจิตวิทยา-

¹ Lawrence M. Brammer and Everett L. Shostrom, Therapeutic Psychology, 3rd ed. (New Jersey : Prentice Hall Inc., 1973), p.80.

² Harold Hackney and L.S. Cormier, Counseling Strategies and Objectives 2d ed (New Jersey:Prentice Hall Inc., 1979), p.9.

การปรึกษาจะต้องใช้การสนองตอบบางชนิดที่สามารถสื่อความว่า นักจิตวิทยาการปรึกษา มิได้ฟังแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีส่วนในการสนทนาด้วย การสนองตอบที่ว่าเป็นการสนองตอบด้วยทักษะการทวนซ้ำ (Restatement skill) ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้มาปรึกษาทราบว่า "นักจิตวิทยาการปรึกษาได้ยิน ยอมรับ และเข้าใจสิ่งที่ผู้มาปรึกษาพูดโดยที่นักจิตวิทยาการปรึกษาจะทวนซ้ำข้อความหรือคำพูดที่ผู้มาปรึกษาพูดมาแล้วก่อนหน้านี้โดยไม่มีการตีความหรือขยายความแต่อย่างใด คงไว้ซึ่งใจความเดิมอย่างที่คุณมาปรึกษาพูดมาแล้วทั้งหมดซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของการทวนซ้ำคำพูดทั้งหมด ทวนบางตอนที่สำคัญหรือสรุปแต่ใจความสำคัญ"¹ ดังที่เบนจามิน (Benjamin, 1974) ได้กล่าวไว้ว่า "ถ้าผม"ในบทบาทของนักจิตวิทยาการปรึกษา) สามารถบอกคุณ(ผู้มาปรึกษา) ถึงสิ่งที่คุณพูดและสิ่งที่คุณรู้สึกแล้วละก็นั้นหมายถึงว่าผมได้ยินและเข้าใจคุณอย่างแท้จริง"²

ควยสาระสำคัญของทักษะการสนองตอบ โดยเฉพาะการสนองตอบในขั้นพื้นฐานด้วยทักษะการทวนซ้ำดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกทักษะการสนองตอบด้วยทักษะการทวนซ้ำอย่างถูกต้อง เหมาะสมให้แก่ นักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษาที่กำลังจะก้าวไปเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาให้แกสังคมในอนาคต

พีฟเฟอร์และโจนส์³ (Pfieffer and Jones, 1977) ได้เสนอรูปโครงลำดับขั้นประสบการณ์ของวิธีการฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skills) โดยแจกแจงวิธีการชนิดต่าง ๆ รวมทั้งเรียงลำดับขั้นประสบการณ์ที่เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนจากน้อยไปหามาก หรือแสดงการเปรียบเทียบวิธีการฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ที่มี

¹ Alfred Benjamin, The Helping Interview, 2d ed. (Boston: Houghton Mifflin, 1974), p. 101.

² Ibid.

³ J.W. Pfieffer and J.E. Jones, Reference Guide to Handbooks and Anuals 2d ed.(California:University Press, 1977), p. 2.

ประสิทธิภาพตามลำดับจากวิธีที่น้อยที่สุดไปจนถึงวิธีที่มากที่สุดดังนี้

การมีส่วนร่วมน้อย

การมีส่วนร่วมมาก

(Low Involvement)

(High Involvement)

ได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นภายนอกตัวผู้เรียน (Diadactic: Meaning to External Learner)					ได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน (Experiential: Meaning Internal to Learner)				
R	L	EL	D	PT	ES	RP	I	SE	IGG
การอ่าน (Reading)	การบรรยาย (Lecture)	การบรรยายแบบประสบการณ์ (Experiential Lecture)	การอภิปราย (Discussion)	การรวมกิจกรรม (Participating Training)	การศึกษากรณี (Case Study)	การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing)	การใช้อุปกรณ์ (Instrumentation)	การจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย (Structured Experience)	กลุ่มพัฒนาอย่างเข้มข้น (Intensive Growth Group)

แผนภูมิที่ 2 : ลำดับชั้นประสบการณ์วิธีฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์

วิธีการฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ตามที่พีเฟอร์และโจนส์ (Pfieffer and Jones) ได้เสนอไว้เป็นการแสดงให้เห็นว่าการฝึกทักษะดังกล่าวมีได้หลายวิธี โดยเริ่มต้นจากวิธีที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อย (Low Involvement) และความรู้ที่เกิดขึ้นภายนอกตัวผู้เรียนแล้วเรียงลำดับไปสู่วิธีการที่ใหญ่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมาก (High Involvement) ซึ่ง

ทำให้เกิดประสบการณ์ตรงและมีสาระความรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. การอ่าน (Reading) เป็นวิธีการฝึกเบื้องต้นอย่างง่ายที่สุด โดยให้ผู้รับการฝึกอ่านเอกสารเกี่ยวกับทักษะที่ต้องการฝึกด้วยตนเอง เป็นวิธีการที่ผู้รับการฝึกจะเรียนรู้ทักษะจากข้อมูลในเอกสารที่จัดให้หรือจากตำราเรียนต่าง ๆ
2. การบรรยาย (Lecture) เป็นวิธีการที่ผู้ฝึกจะอธิบายความสำคัญ ความหมาย ทฤษฎี ตลอดจนวิธีการปฏิบัติของทักษะนั้น ๆ ให้ผู้รับการฝึกฟัง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้รับการฝึกจะเป็นเพียงผู้รับ (passive) และเป็นผู้ฟังแต่เพียงอย่างเดียว
3. การบรรยายแบบประสบการณ์ (Experiential Lecture) เป็นวิธีการบรรยายแบบที่มีการจัดกิจกรรมแทรกไว้ด้วย เพื่อให้ผู้รับการฝึกได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และได้รับประสบการณ์อื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากการมีบทบาทเป็นผู้ฟังอย่างเดียว เช่น การซักถาม การแสดงความคิดเห็น การอภิปรายเป็นกลุ่มย่อย
4. การอภิปราย (Discussion) เป็นวิธีการฝึกทักษะที่เปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และได้แสวงหาความรู้ความเข้าใจในทักษะที่เรียนร่วมกัน จากการได้เข้าร่วมอภิปรายกับสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่ม ซึ่งผู้รับการฝึกจะสามารถสรุปมโนทัศน์ (Concept) ของทักษะที่กำลังเรียนอยู่ได้ภายหลังจากการอภิปรายร่วมกันสิ้นสุดลง ทั้งนี้การอภิปรายอาจจะอยู่ในรูปของการอภิปรายกลุ่มย่อย หรือการอภิปรายกลุ่มใหญ่ก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม
5. การรวมกิจกรรม (Participating Training) วิธีการนี้เป็นวิธีการที่เน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ซึ่งผู้ฝึกจะสอดแทรกกิจกรรมไว้ ซึ่งกิจกรรมนี้จะเป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้รับการฝึกสามารถเข้าใจหลักการ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติของทักษะที่กำลังฝึก วิธีนี้จึงเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกได้รับประสบการณ์ตรงเพิ่มมากขึ้นกว่าวิธีการอื่น ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น

6. การศึกษารายกรณี (Case study) เป็นวิธีการฝึกที่หยิบยกเอาเรื่องราวกรณีใดกรณีหนึ่งมารวมกันศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและสาระประโยชน์จากกรณีตัวอย่างนั้น ๆ ซึ่งจากตัวอย่างกรณีที่ยกมานั้นก็จะช่วยเอื้ออำนวยให้ผู้รับการฝึกได้เข้าใจและเห็นแนวทางปฏิบัติทักษะนั้น ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์จริง ๆ

7. การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) หรือวิธีทดลองปฏิบัติซึ่งจะจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยให้ผู้รับการฝึกได้ทดลองปฏิบัติใช้ทักษะนั้น ๆ กับเพื่อนสมาชิก โดยสวมบทบาทอย่างที่เป็นจริงอย่างที่จะเกิดขึ้นในสภาพการณ์จริง ๆ ซึ่งจากประสบการณ์ลองปฏิบัตินี้จะมีผลให้ผู้รับการฝึกได้รับรู้และสัมผัสกับประสบการณ์จริงอันจะเกิดขึ้นได้จริง ๆ ในชีวิต

8. การใช้อุปกรณ์ (Instrumentation) เป็นวิธีการฝึกที่นำเอาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาเป็นสื่อในการเรียนทักษะ เช่น การใช้เทปโทรทัศน์ (Videotape) หรือเทปบันทึกเสียง (Audiotape) ที่บันทึกตัวอย่างการสนองตอบด้วยทักษะนั้นอย่างมีประสิทธิภาพมาเปิดให้ผู้รับการฝึกได้ศึกษาอันเป็นวิธีการให้ศึกษาจากตัวแบบ (Model) ที่ดี นอกจากนั้นก็อาจใช้เทปโทรทัศน์หรือเทปบันทึกเสียงบันทึกภาพการลองปฏิบัติใช้ทักษะของผู้รับการฝึกซึ่งจะนำมาเปิดย้อนหลังเพื่อให้เกิดการป้อนกลับ (feedback) แก่ผู้รับการฝึก

9. การจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย (Structured Experience) เป็นวิธีการฝึกที่เน้นให้ผู้เรียนได้ผ่านขั้นตอนของกิจกรรมที่ผู้ฝึกได้วางแผนจัดเอาไว้เป็นอย่างดี อันเป็นประสบการณ์ที่มีเป้าหมายที่มุ่งให้ผู้รับการฝึกได้สัมผัสกับวิธีการปฏิบัติของทักษะนั้น ๆ อย่างแท้จริง กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นชุดที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมย่อย ๆ หลายกิจกรรมรวมกัน ซึ่งจะค่อย ๆ เข้มข้นขึ้นไปตามลำดับในที่สุด

10. กลุ่มพัฒนาอย่างเข้มข้น (Intensive Growth Group) เป็นวิธีการฝึกทักษะที่ดีที่สุดจาก 9 วิธี ที่กล่าวมาแล้ว เป็นวิธีการเข้ากลุ่มพัฒนาตน (Growth Group) ชนิดเข้มข้นอันมีเป้าหมายให้ผู้รับการฝึกสามารถพัฒนาชีวิตและใช้ชีวิตได้อย่างเต็มที่ที่มีสัมพันธภาพอันงดงามกับผู้อื่น ซึ่งทั้งนี้บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มต้องเป็นบุคคลที่มีความ

เชื่อว่างานในเรื่องกลุ่มเป็นอย่างนี้ อันจะช่วยเอื้ออำนวยให้ผู้รับการฝึกได้พัฒนาไปอย่างแท้จริง

และวิธีการฝึกทักษะการสนทนาคออื่น ๆ เท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมได้นั้นก็ได้แก่ วิธีสอน (Instruction) การบรรยาย (Lecture) การอภิปราย (Discussion) การใช้ตัวแบบ (Modeling) การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) การให้คำติชมหรือการป้อนกลับ (Feedback) ซึ่งวิธีการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเหล่านี้ก็ได้มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้นำไปทดลองใช้ฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ซึ่งปรากฏในงานวิจัยมากมาย ซึ่งผลของงานวิจัยเหล่านี้ก็ปรากฏว่าวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มพฤติกรรมกรรมการสนทนาคอของผู้รับการฝึกในทางดีหรือสูงขึ้น แต่วิธีการใดจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วหรือดีกว่ากันนั้นยังไม่ปรากฏแน่ชัด เพราะเท่าที่ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็พบว่าไม่มีผลสรุปของงานวิจัยที่ศึกษาประสิทธิภาพของวิธีการฝึกวิธีต่าง ๆ แยกต่างกันอย่างชัดเจน มีทั้งที่สอดคล้องกันว่า การฝึกด้วยวิธีให้ตัวแบบ วิธีการอ่านและวิธีบทบาทสมมติให้ผลสูงกว่าวิธีบรรยาย เช่น งานวิจัยของ รีคเคอร์และคันซ¹ (Reeder and Kuncce, 1976) งานวิจัยของ ทีแวนและเกเบล² (Teevan and Gabel, 1978) และงานวิจัยของ สปีส³ (Speas, 1979) และในทางตรงข้ามก็มีผล

¹C.Reeder and J.Kuncce, "Modeling Techniques, Drug Abstinence Behavior, and Heroin Addict" cited by A.E. Ivey and J. Authier, Microcounseling 2d ed. (Illinois:Charles C Thomas, 1978),,p.370.

²K.G.Teevan and H.Gabel, "Evaluation of Modeling, Role-playing and Lecture Discussion Training Techniques for College Student Mental Health Paraprofessionals," Journal of Counseling Psychology 25(1978) : 169-171.

³C.M.Speas, "Job-seeking Interview Skills Training : A Comparison of Four Instructional Techniques," Journal of Counseling Psychology, (1979) :

การวิจัยที่สรุปต่างออกไปว่า วิธีบรรยายให้ผลสูงกว่าวิธีให้ตัวแบบ วิธีการอ่านและวิธีบทบาทสมมติเช่น งานวิจัยของคูน่า¹(Kuna, 1975) งานวิจัยของอูลมานน์ ลี และสโตน² (Uhelemann Lea and Stone, 1976) และงานวิจัยของเพอร์กินส์และแอทกินสัน³ (Perkins and Atkinson, 1973) นอกจากนี้ยังมีข้อสรุปที่น่าสนใจเกี่ยวกับประการจากงานวิจัยของ อูลมานน์ ลี และสโตน กับงานวิจัยของเพอร์กินส์และแอทกินสัน ว่าการฝึกทักษะการสนทนาของคอบคอบการบรรยายจะได้ผลดีกว่าวิธีฝึกวิธีอื่น ๆ เช่นการให้ตัวแบบ และวิธีบทบาทสมมติ ถ้าหากว่าทักษะการสนทนาที่เป้าหมายของการฝึกนั้นเป็นทักษะพื้นฐานเบื้องต้นง่าย ๆ ที่ไม่ซับซ้อน (Simple Skills) เช่นการประสานสายตา เป็นต้น

ควยสาระสำคัญของทักษะการทวนซ้ำที่มีต่อการสนทนาปรึกษาเชิงจิตวิทยาตลอดจนความสำคัญในการฝึกอบรมทักษะการสนทนาแก่นักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษานี้เอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสอนทักษะการทวนซ้ำแก่นักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษาโดยเปรียบเทียบผลของการสอนทักษะการทวนซ้ำด้วยวิธีบรรยาย การให้ตัวแบบ และบทบาทสมมติ เพื่อศึกษาว่าวิธีใดจะให้ผลสัมฤทธิ์ของการสอนสูงกว่ากัน

¹D. J. Kuna, "Lecturing, Reading and Modeling In Counselor Restatement Training," Journal of Counseling Psychology 22(1975) : 542-546.

²M. R. Uhlemann, G. W. Lea and G. L. Stone, "Effect of Instructions and Modeling on Trainees Low in Interpersonal Communication Skills," Journal of Counseling Psychology 23(1976) : 509-513.

³S. R. Perkins and D. R. Atkinson, "Effect of Selected Technique for Training Resident Assistants In Human Relation Skills," Journal of Counseling Psychology 25(1978) : 169-171.

(Client's Existential World) อันคงไว้ซึ่งขอบเขตที่ผู้มาปรึกษาพูดเท่านั้น"¹
หรือที่เบนจามิน (Benjamin, 1974) กล่าวว่า

"เมื่อฉัน (นักจิตวิทยาการปรึกษา) รับฟังและเข้าใจความทุกข์ตลอดจนความรู้สึก
ของผู้มาปรึกษา ฉันก็จะสื่อสาระที่ฉันได้ยินและเข้าใจให้ผู้มาปรึกษาทราบเพื่อ
สื่อว่า "ฉันได้ยินคุณ" หรือ "นี่แหละคือความคิดของคุณ" เพื่อว่าคุณจะไตร่ตรอง
ความคิดนั้นและพิจารณามันอีกครั้งหนึ่ง หรือการที่ฉันสามารถรายงานสาระที่ตรง
กับที่คุณบอกฉันโดยไม่มีกรบิดเบือน (Undistort) หรือใส่ความคิดเห็นตลอด
จนที่ขณะของตัวฉัน ก็จะเป็นสื่อที่แสดงให้คุณทราบว่า ฉันยอมรับคุณและยกย่องคุณ"²

- โสริซ์ โปซิแกว ได้ให้ความหมายของการทวนซ้ำว่า "

"การทวนซ้ำหรือการซ้ำความคือการแสดงถึงความเข้าใจที่นักจิตวิทยาการปรึกษา
สามารถถ่ายทอดกลับไปให้ผู้มาปรึกษารับทราบได้ ผู้มาปรึกษาจะเกิดสัมผัสที่วา
ตนเองเป็นที่เข้าใจ เป็นที่ยอมรับ เกิดความอบอุ่นใจ ซึ่งในทางเทคนิคนั้นการ
ทวนซ้ำคือ การนำเอาประโยคที่ผู้มาปรึกษากล่าวแล้วมากล่าวซ้ำโดยรักษาใจ-
ความไม่ให้ถูกต้องที่สุด การทวนซ้ำหรือการซ้ำความอาจจะอยู่ในลักษณะ
ซ้ำทั้งประโยคหรือซ้ำบางส่วนของประโยคที่สำคัญเท่านั้นก็ได้"³

เบนจามิน⁴ (Benjamin, 1974) กล่าวว่า

¹ Mary C Auerswald, "Differential Reinforcing Power of Restatement and Interpretation on Client Production of Affect," *Journal of Counseling Psychology* 2(1974) : 10.

² Benjamin, *The Helping Interview*, p. 39-40.

³ โสริซ์ โปซิแกว "การฟังและการสนองตอบในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา"
เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง เทคนิคการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับอาจารย์,

หน้า 4.

⁴ Benjamin, *The Helping Interview*, p. 113.

"ทักษะการทวนซ้ำนั้นทำหน้าที่เสมือนเป็นการสะท้อนหรือเป็นเสียงก้อง (Echo) ในคู่มือปรึกษาหรือเงาของคำพูดไคยในคำพูดของตนเองอีกครั้งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การสะท้อนนี้เป็นตัวกระตุ้นให้คู่มือปรึกษาได้พูดและเล่าเรื่องราวต่อไป และเพิ่มเติมรายละเอียดมากขึ้น นอกจากนี้การทวนซ้ำยังเป็นการสนองตอบที่นักจิตวิทยาการปรึกษาจะสื่อแก่คู่มือปรึกษาก่อนกำลังฟังอย่างตั้งใจ และเอาใจใส่อย่างแท้จริง ซึ่งปรากฏชัดไคยจากการที่สามารถทวนซ้ำคำพูดของคู่มือปรึกษาได้อย่างถูกต้องและยิ่งไปกว่านั้นการทวนซ้ำก็เป็นวิธีทางหนึ่งที่จะทำให้คู่มือปรึกษาได้รับฟังเรื่องราวของตนเองอย่างชัดเจนโดยผ่านทางนักจิตวิทยาการปรึกษา ซึ่งการรับรู้อะไรเรื่องราวอีกครั้งหนึ่งนั้นก็จะมีผลทำให้คู่มือปรึกษาได้มีโอกาสทบทวนและพิจารณาเรื่องราวตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถี่ถ้วนมากขึ้น"

แบริมเมอร์¹ (Brammer, 1973) กล่าวถึงทักษะการทวนซ้ำโดยเรียกทักษะนี้ว่า การเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ให้ไคยความเดิม (Paraphrasing) ซึ่งหมายถึงวิธีการบอกข่าวสารของคู่มือปรึกษาในรูปแบบที่ง่ายต่อการเข้าใจ ทั้งนี้ไคยความเดิมโดยมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อให้ นักจิตวิทยาการปรึกษาได้ทดสอบความเข้าใจว่า คู่มือปรึกษาได้พูดอะไรออกมา รวมทั้งเป็นการทดสอบความตั้งใจของนักจิตวิทยาการปรึกษาคด้วย
2. เป็นการสื่อความหมายให้คู่มือปรึกษาได้ทราบว่าไคยมีการพยายามเข้าใจข่าวสารเบื้องต้นที่คู่มือปรึกษาได้พูด และถ้าหากไคยประสบความสำเร็จก็จะเป็นการช่วยให้คู่มือปรึกษาได้อธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตนเองได้
3. การเรียบเรียงถ้อยคำใหม่จะทำให้คู่มือปรึกษาไคยเกิดความพอใจซึ่งจะเป็นหนทางที่ทำให้เกิดการเข้าใจตนเองต่อไปไคยวิธีหนึ่ง การที่นักจิตวิทยาการปรึกษาดำหนดสาระคำพูดของคู่มือปรึกษาไปในทางที่ง่ายต่อความเข้าใจ สั้น และเฉพาะ-

¹ Lawrence M. Brammer, The Helping Relationship : Process and Skills 2d ed. (Englewood Cliff, New Jersey : Prentice-Hall, 1973), p. 84.

เจาะจงนั้น นักจิตวิทยาการปรึกษาจะต้องกล่าวคำหรือสะท้อนกลับเท่าที่ผู้มาปรึกษาให้ชาว-
 ติธรรมเท่านั้น จะต้องหลีกเลี่ยงการเพิ่มเติม สอดแทรกความคิดเห็นของตนเพิ่มเติม ทั้งนี้
 ผลจากการเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ให้มีใจความคงเดิมนี้จะทำให้ผู้มาปรึกษาได้เกิดความรู้
 ความเข้าใจที่เกี่ยวกับความรู้สึกของตนเอง ซึ่งจะพัฒนากลายมาเป็นประสบการณ์ที่มีความ
 เฉพาะเจาะจงมากขึ้น อันจะทำให้เกิดความเข้าใจทิศทางในสิ่งที่ตนบุคคลจะจริงจังจนยิ่ง
 ขึ้น และในที่สุดก็จะก่อให้เกิดความประทับใจ

กาซดาและคณะ¹ (Gazda, 1977) ได้กล่าวสนับสนุนว่า เมื่อนักจิตวิทยา
 การปรึกษาทวนซ้ำคำพูดของผู้มาปรึกษาคำพูดที่สื่อถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งก็ทำให้ผู้มา
 ปรึกษาได้ยินคำพูดของตนเองอีกครั้งหนึ่ง และได้พิจารณาความคิดนั้น ๆ อย่างจริงจัง ผู้
 มาปรึกษาจะไต่ถามตัวเองว่า มันเป็นเรื่องอย่างนั้นหรือเปล่า? เขารู้สึกอย่างไรที่พูดจริงหรือไม่?
 หรือเขาเชื่ออย่างนั้นจริง ๆ หรือ? คำถามเหล่านี้จะช่วยให้ผู้มาปรึกษาได้สำรวจสาระ
 บางอย่างในความรู้สึกนึกคิดของตนเองที่ขัดแย้งกันอยู่ หรือไม่สอดคล้องกับความจริง จาก
 ประสบการณ์การสำรวจตนเองอย่างนี้ก็จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองตลอดจนสถานการณ์
 ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้มากขึ้น ซึ่งก็จะเป็นผลดีต่อการคลี่-
 คลายอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับผู้มาปรึกษาได้เป็นอย่างดี

มิงานวิจัยหลายชิ้นที่เกี่ยวข้องกับการทวนซ้ำเช่น ซิมเมอร์และคณะ² (Zimmer

003740

¹G.M.Gazda et al., Human Relations Development 2d ed.,
 (Boston : Allyn and Bacon Inc., 1977), p. 118.

²Zimmer and Park, "Factor Analysis of Counselor Communi-
 cation," and Zimmer and Anderson, "Dimension of Positive Regard
 and Empathy," cited by A E Ivey and J Authier, Microcounseling
 2d ed., (Illinois : Charles C Thomas, 1978), p. 129.

ของนักจิตวิทยาการปรึกษาโดยการทวนซ้ำทำให้ผู้มาปรึกษารู้สึกว่า นักจิตวิทยาการปรึกษาพยายามเข้าใจเขา และเป็นบุคคลที่เข้าใจและน่าไว้วางใจ และยังทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างผู้มาปรึกษาและนักจิตวิทยาการปรึกษา และทำให้มีความร่วมมือเกิดขึ้น

วิธีการสนองตอบด้วยทักษะการทวนซ้ำ

เบนจามิน¹ (Benjamin, 1974) ได้เสนอวิธีการทวนซ้ำซึ่งแสดงออกได้

4 แบบ ดังนี้

1. การทวนซ้ำคำพูดของผู้มาปรึกษาทุกคำพูดโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดเลย เช่น

ผู้มาปรึกษา : หนูรู้สึกว้าวุ่นใจมาก

นักจิตวิทยาการปรึกษา : หนูรู้สึกว้าวุ่นใจมาก

หรือตัวอย่าง เช่น

ผู้มาปรึกษา : หนูเบื่อบ้านเหลือเกิน

นักจิตวิทยาการปรึกษา : หนูเบื่อบ้านเหลือเกิน

2. การทวนซ้ำคำพูดของผู้มาปรึกษาทุกคำพูดแต่เปลี่ยนสรรพนาม ตัวอย่าง เช่น

ผู้มาปรึกษา : ผมไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรครับ

นักจิตวิทยาการปรึกษา : คุณไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร

หรือตัวอย่าง เช่น

ผู้มาปรึกษา : คุณขอไม่รักหนู คุณพอกุหนูตลอดเวลา

นักจิตวิทยาการปรึกษา : คุณขอไม่รักเธอ คุณพอกุเธอตลอดเวลา

¹ Benjamin, The Helping Interview อ้างถึงใน สุภาพรรณ โภครจรัส
ระดับการนำ (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 6-7.

3. การทวนซ้ำคำพูดของผู้มาปรึกษาบางคนที่นักจิตวิทยาการปรึกษาเห็นว่าสำคัญที่สุด ควรจะให้ผู้มาปรึกษาได้ยินอีกครั้งหนึ่ง เช่น

ผู้มาปรึกษา : แดง คำ ขาว รุมผมก่อนที่จะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร เขาก็ชกผมล้มลง แล้วก็วิ่งหนีไป

นักจิตวิทยาการปรึกษา : เขา รุมคุณ ชกคุณล้มลง แล้วก็วิ่งหนีไป

หรือตัวอย่าง เช่น

ผู้มาปรึกษา : เพื่อนรวมห้อง เขาไม่เป็นมิตรกับหนูเลย หนูคิด ๆ คุ แล้วก็เบื่ออะ ไม่อยากเรียนที่นี่แต่คุณพ่อ คุณแม่อยาก ให้เรียน ท่าน... ท่านไม่ทราบว่าเลยวาทนต้องลำบากใจแค่ไหน

นักจิตวิทยาการปรึกษา : คุณพ่อ คุณแม่ไม่ทราบว่าหนูลำบากใจแค่ไหน

4. การทวนซ้ำโดยการสรุปคำพูดของผู้มาปรึกษา เช่น

ผู้มาปรึกษา : ไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับผมครับ บ้านของ เพื่อนฝูง คุ ๆ ไปน่าเบื่อครับ

นักจิตวิทยาการปรึกษา : เธอไม่รู้ว่าอะไรเกิดขึ้น ทำให้เธอเบื่อไปหมด

หรือตัวอย่าง เช่น

ผู้มาปรึกษา : หนูไม่เข้าใจเลยคะ หนูคิดว่าหนูทำตัวเรียบร้อยที่สุด เวลาอยู่ในห้อง กับพวกเพื่อน ๆ หนูก็ไม่เคยไปหยอก ล้ออะไรกับเขา โดยเฉพาะเพื่อนผู้ชาย และเวลา พวกเพื่อนผู้ชายมาพุดหยอกล้อหนูยัง เดินหนีเลยคะ ยิ่งแล้วเพื่อนรวมห้องยังมาพุดว่าหนูซัด อยากดึง สาราพิศ

นักจิตวิทยาการปรึกษา : หนูทำตัวดีที่สุดแล้ว แต่เพื่อนก็ยังคอนแค้นหนู

อย่างไรก็ตามในการทวนซ้ำนอกจากจะมีวิธีการดังกล่าวแล้วทั้ง 4 แบบ นักจิตวิทยาการปรึกษาจะต้องระมัดระวังที่จะทวนซ้ำควยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยน สื่อถึงความเข้าใจ ต้องไม่ใช่เสียงที่สูง ต่ำกว่าปกติ หรือเสียงแหลมดังเกินไป เพราะอาจสื่อถึงความไม่เข้าใจ ความรู้สึกประชดประชัน หรือเป็นไปในลักษณะของคำถามไป ดังตัวอย่างเช่น

ผู้มาปรึกษา : หนูรู้สึกว้าวหวะ ถูกทอดทิ้ง

นักจิตวิทยาการปรึกษา : หนูรู้สึกว้าวหวะ ถูกทอดทิ้ง ! (เสียงสูงกว่ปกติ)

หรือตัวอย่าง เช่น

ผู้มาปรึกษา : ผมไม่ได้ทำ

นักจิตวิทยาการปรึกษา : คุณไม่ได้ทำ ! (เสียงสูงดังกว่าปกติ)

แมรมเมอร์¹ (Brammer, 1973) ได้ให้ข้อสังเกตว่าการที่นักจิตวิทยาการปรึกษาจะมีความสามารถในการเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ (Paraphrase) ได้อย่างมีความชำนาญานั้น เขาจะต้องได้รับการกระตุ้นส่งเสริมพอสมควร และในการฝึกในห้องปฏิบัติการนั้นจะพบว่า นักจิตวิทยาการปรึกษาจะได้รับการฝึกฝนจนถึงระดับที่พอใจ โดยมีหลักการหรือแนวทางในการเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ให้ได้รับความคงเดิมดังนี้คือ

1. การฟังเพื่อให้ทราบถึงข่าวสารเบื้องต้น (Basic message) ของผู้มาปรึกษา
2. การดึงเอาข่าวสารในข้อแรก (ข้อที่ 1) มาพูดหรือเขียนเสียใหม่ให้อยู่ในรูปที่ง่ายต่อความเข้าใจ สั้นและชัดเจนแต่ได้เนื้อความคงเดิม

อย่างไรก็ตามนักจิตวิทยาการปรึกษาจะทวนซ้ำได้ก็เพียงใดซึ่งจะก่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่กล่าวมาแล้วได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการฝึกอย่างเพียงพอจนถึง

¹Brammer, The Helping Relationship : Process and Skills,

ระดับที่หาสิ่งพอใจ หรือกล่าวได้ว่า "มีความสามารถตอบสนองต่อผู้มาปรึกษาที่ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้มาปรึกษาให้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในรายละเอียดลึกซึ้งเพิ่มมากขึ้น จึงจะถือว่าเป็นการทวนซ้ำที่ดีและมีประสิทธิภาพ"¹ ซึ่งให้ผลดีต่อกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ทั้งนี้สาระสำคัญในการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแก่นักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษาก็คือ ท้าย่างไรจึงจะสามารถฝึกหรือสอนให้นักศึกษาเหล่านี้มีความรู้และมีความสามารถที่จะใช้ทักษะทั้งหลายที่เรียนไปสนองตอบเพื่อเอื้ออำนวยต่อผู้มาปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเกิด "ทักษะ" ในการใช้ทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสนองตอบต่อผู้มาปรึกษาอย่างถูกต้อง เหมาะสม และคล่องแคล่วเป็นอัตโนมัติ ซึ่งการที่นักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษามีความสามารถหรือมีทักษะในการสนองตอบอย่างคล่องแคล่วได้นั้น ย่อมเป็นผลมาจาก การเรียนการสอนหรือการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่มีประสิทธิภาพทั้งในห้องเรียน และในห้องปฏิบัติการนั่นเอง ครูสอนจะต้องสามารถจัดประสบการณ์การเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จนถึงขั้นพัฒนาเป็น "ทักษะ" ขึ้นได้ ดังนั้นรูปแบบการสอนตลอดจนกิจกรรมการสอนจึง เป็นสื่อกลางสำคัญที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะในตัวผู้เรียนขึ้น

จากทัศนะของการเรียนการสอนในแนวใหม่นั้น นักการศึกษาถือว่า "การเรียนการสอนเป็นกระบวนการการสื่อความหมายอย่างหนึ่ง โดยมีผู้ส่งความรู้คือครู มีผู้รับความรู้คือผู้เรียน มีกระบวนการการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยตัวพาคำความรู้เรียกว่า "สื่อ" และตัวถูกพาคือ เนื้อหาความรู้ ทักษะ แนวความคิด ความรู้ลึกซึ้ง อาจเรียกรวม ๆ ว่า เนื้อหาวิชาหรือ "สาร" สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดสารในการเรียนการสอนเรียกว่า สื่อการสอน ซึ่งก็คือสิ่งที่เรียกว่าเทคโนโลยีทางการศึกษาอันได้แก่ การนำวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติตนเอง ซึ่งเทคโนโลยีทางการศึกษาในฐานะ

¹ Allen E. Ivey and Jerry Authier, Microcounseling, 2d ed. (Illinois : Charles C Thomas, 1978), p. 84.

สื่อการสอนนี้จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความคงทนถาวร¹

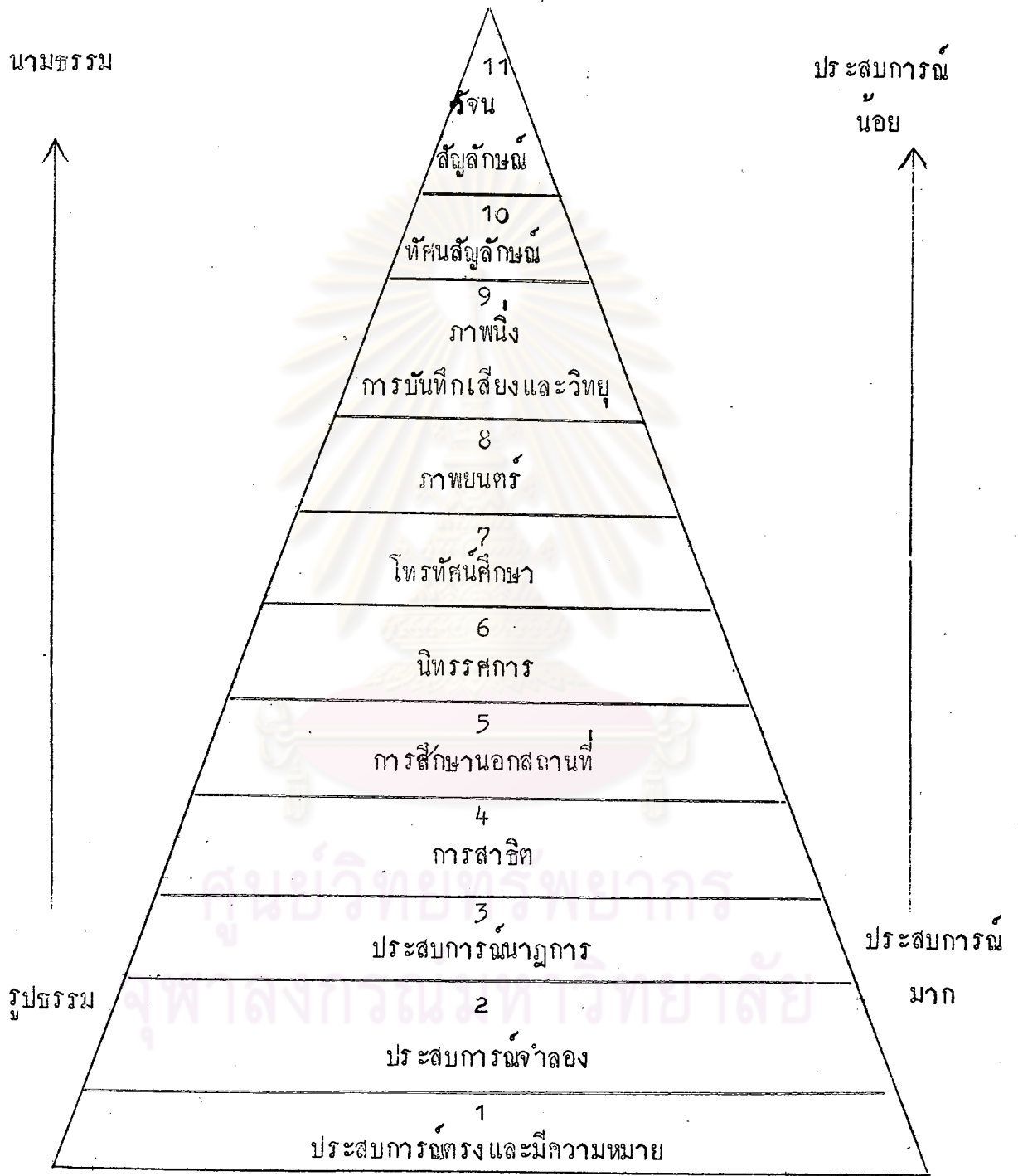
การนำสื่อการสอนมาใช้เราจะคำนึงถึงคุณค่าของวัสดุ อุปกรณ์และกิจกรรมทางการศึกษาและการสอนทั้งหมดที่จะมาช่วยให้ประสบการณ์การศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม นับตั้งแต่สื่อที่ใหญ่ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ด้วยตัวเอง โดยตรงไปจนถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากตัวหนังสือและสัญลักษณ์ ตลอดจนการไต่ถาม การจัดประเภทของสื่อการสอนจึงมักเริ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมที่สุดไปจนถึงประสบการณ์นามธรรม

เอดการ์ เดล² (Edgar Dale, 1969) ได้เสนอกรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) ที่จัดลำดับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมที่สุดอยู่พื้นฐานของกรวยแล้วให้ประสบการณ์ที่ค่อย ๆ เป็นนามธรรมมากขึ้น ๆ เรื่อยไปจนถึงประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมที่สุด ดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ไชยยศ เรืองสุวรรณ, หลักการทฤษฎีเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา (กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2521), หน้า 206.

²เรื่องเดียวกัน.

แผนภูมิที่ 3 กรวยประสบการณ์

ประเภทของสื่อการสอนตามลำดับชั้นประสบการณ์ของ เอตการ์เคล มีดังนี้คือ

1. ประสบการณ์ตรงและมีความหมาย ประสบการณ์ขั้นนี้เป็นรากฐานสำคัญของการ การศึกษาทั้งปวง เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับมาจากความเป็นจริงและด้วยตัวของตัว เองโดยตรง ผู้รับประสบการณ์นี้ได้เห็น ได้จับ ได้สัมผัส ได้ทำ ได้รู้สึก และได้คมกึ่นจาก ของจริงในชีวิตของตน ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นประสบการณ์ชีวิตของเขา ประสบการณ์ นี้ไม่เพียงแต่ผู้รับได้ประสบมาด้วยตัวเองเท่านั้น แต่ยังมีความหมายแก่ผู้ประสบด้วย ดังนั้น สื่อการสอนที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ในขั้นนี้ก็คือ ของจริงหรือความเป็นจริงในชีวิตของ คนเรานั่นเอง

2. ประสบการณ์จำลอง เนื่องจากศาสตร์ต่าง ๆ ในโลกนี้มีมากเกินไปที่จะ เรียนรู้ได้หมดสิ้นจากประสบการณ์จริงในชีวิต บางกรณีก็เป็นเรื่องราวในอดีตหรือซับซ้อน หรือเป็นอันตรายไม่สะดวกกับการเรียนรู้โดยประสบการณ์จริง จึงได้จำลองประสบการณ์ ต่าง ๆ เหล่านี้มาเพื่อการศึกษา เช่น หุ่นจำลองวัตถุโบราณ ลูกโลก ของตัวอย่าง (Specimen) เป็นต้น

3. ประสบการณ์นาฏการ ยังมีสิ่งต่าง ๆ อีกมากที่เราไม่สามารถประสบได้ ด้วยตนเอง เช่น ปัญหาการถ่ายเทอด เรื่องเวลา การแสดงบทบาทสมมติ หรือการแสดง ละคร จึงสามารถจัดปัญหานี้ได้ ประสบการณ์ขั้นนี้อาจจะต้องอาศัยสื่อในประสบการณ์ จำลองอยู่มากจึงจะบังเกิดผลดี ซึ่งประสบการณ์นาฏการนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียน รู้ที่คล้ายคลึงประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นได้ใกล้เคียงมากที่สุด

4. การสาธิต เป็นการอธิบายข้อเท็จจริงประกอบกับการแสดงตัวอย่างของ กระบวนการต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้มองเห็นไปด้วย เป็นการเรียนรู้ที่สังเกตจากตัวอย่างที่มี ประสิทธิภาพที่ครูเป็นผู้จัดให้

5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการนำผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ซึ่งช่วยเสริม สร้างประสบการณ์ชีวิต ซึ่งเป็นสื่อกลางให้นักเรียนได้เรียนรู้จากของจริง โดยครูเป็นผู้เอื้อ อำนวยจัดให้เกิดขึ้น

6. นิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชม ดังนั้นนิทรรศการจึงเป็นการรวมสื่อต่างๆ มากมายหลายชนิดเข้าด้วยกัน นิทรรศการมี 2 ประเภท คือ นิทรรศการสำเร็จรูปที่องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ จัดไว้แล้วเปิดให้ผู้สนใจเข้าชม และนิทรรศการที่นักเรียนเป็นผู้จัดเอง ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดสร้างสรรค์ และค้นคว้าหาความรู้ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ มาใช้จัดนิทรรศการ

7. โทรทัศน์การศึกษา เป็นสื่อการสอนที่มีบทบาทมากเพราะได้เห็นทั้งภาพและได้ยินทั้งเสียง มีทั้งในรูปแบบของ โทรทัศน์วงจรปิดที่ใช้ในการเรียนการสอนร่วมกับเทปโทรทัศน์ และโทรทัศน์วงจรเปิดที่จัดรายการเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ นับเป็นสื่อที่เอื้อประโยชน์ต่อการศึกษามากกว่าสื่ออื่นอย่างหนึ่ง

8. ภาพยนตร์ เป็นสื่อที่จำลองเหตุการณ์มาให้ผู้เรียนได้ดูและฟังอย่างใกล้ชิดเคียงกับความเป็นจริง แต่ไม่สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในขณะที่โทรทัศน์สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์สด ๆ ได้ แต่ภาพยนตร์ก็เป็นสื่อที่ใช้ได้ดีไม่น้อยเช่นกันในการเรียนการสอน

9. ภาพนิ่ง การบันทึกเสียงและวิทยุ ภาพนิ่งได้แก่ภาพถ่าย ภาพวาดซึ่งมีทั้งทึบแสงและโปร่งแสง ภาพนิ่งทึบแสงคือรูปถ่ายภาพวาดชนิดต่าง ๆ ภายในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ส่วนภาพโปร่งใสหมายถึงสไลด์ สิล์มสตริป แผ่นโปร่งใสที่ใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะซึ่งภาพนิ่งสามารถจำลองความเป็นจริงมาให้ศึกษาได้เช่นกัน ส่วนการบันทึกเสียง ได้แก่ แผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง วิทยุการศึกษา ซึ่งสามารถเป็นสื่อในการเรียนที่มีความหมายได้ก็เช่นเดียวกัน

10. ทัศนสัญลักษณ์ ได้แก่ แผนภูมิ แผนภาพ ภาพโฆษณา ซึ่งจะต้องมีการสอนหรือฝึกอ่านให้เข้าใจเสียก่อนจึงจะใช้เป็นสื่อการสอนที่ดีได้ สื่อชนิดนี้จึงค่อนข้างเป็นนามธรรมอยู่ไม่น้อย

11. วจนสัญลักษณ์ เป็นสื่อในขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด ได้แก่ตัวหนังสือ ตัวอักษร สัญลักษณ์ต่าง ๆ และคำที่เป็นเสียงพูด ซึ่งได้แก่การสอนโดยการบรรยาย พูดให้ฟังเพียงอย่างเดียว หรือจัดเอกสารให้อ่านโดยไม่อธิบายขยายความเป็นต้น จึงต้องระมัด-

ระวังมากในการใช้สื่อความ เพราะอาจเกิดการเข้าใจที่ผิดพลาดไปจากความจริง จึงต้องระวังแม้ว่าจะเป็นประโยชน์ในแง่ที่สามารถใช้ไ้รวดเร็วก็ตาม

นอกจากนั้นก็ยังมึแผนภูมิลำดับชั้นการฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ของพีฟเฟอร์และโจนส์¹ ที่วางลำดับชั้นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนไว้ว่า การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ควยวิธีใดจึงจะเกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 2 ดังที่ได้อกล่าวมาแล้วในตอนคน

สำหรับวิธีสอนทักษะการปรึกษาในห้องเรียนนั้น อาจใช้วิธีสอนใดหลายแบบ แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเพียงวิธีสอนแบบบรรยาย การให้ตัวแบบ และบทบาทสมมติเท่านั้น เพราะวิธีสอนเหล่านี้เป็นวิธีสอนที่นิยมใช้กันมากในการสอนทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และเป็นวิธีการที่ได้รับความสนใจศึกษาว่าวิธีใดจะให้ผลต่อการสอนทักษะการปรึกษามากน้อยกว่ากันอีกควย

การสอนแบบบรรยาย (Lecture) เป็นวิธีสอนเก่าแก่ที่ได้ "รับความนิยมจากครูสอนเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นวิธีสอนที่สะดวก รวดเร็ว"² ผู้เรียนได้รับความรู้จากการบรรยายและอธิบายเนื้อหาความรู้ทั้งหมดจากครู ซึ่งเตรียมเนื้อหามาเป็นอย่างดี "เป็นการสอนที่เป็นการสื่อความหมายในทางเดียวคือ "การฟัง" " ครูจะบรรยายเนื้อเรื่องที่จะสอนไปเรื่อย ๆ จนจบชั่วโมง บทบาทของนักเรียนก็จะเป็นแต่เพียงผู้รับ (passive)"³ วิธีสอนแบบนี้ความสำคัญจะอยู่ที่ครูถ่ายทอดจึงเหมาะที่จะใช้กับผู้เรียนที่ยังไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องนั้นมาก่อน และเหมาะที่จะใช้ในการถ่ายทอดความรู้หรือทฤษฎีใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการอย่างง่าย ๆ และกว้าง ๆ เกี่ยว

¹ Pfeiffer and Jones, Reference Guide to Handbooks and Annuals, p. 2.

² มัลดี เวชชาชีวะ, สอนอย่างไรจึงจะได้ผล, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2521), หน้า 4.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

กับเรื่องนั้น ๆ แต่ในเวลาเดียวกันการสอนแบบบรรยายก็มีข้อเสียคือ ผู้เรียนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นแต่จะฟังข้อคิดและความรูจากครูแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่มีโอกาสเลยที่จะฝึกทักษะหรือแม่ทดลองปฏิบัติซึ่งเป็นอุปสรรคมากต่อการเรียนรู้ทักษะ ซึ่งก็ขัดกับหลักการเรียนรู้สมัยใหม่ของคิ้วี่ที่ว่า การเรียนรู้ควยการกระทำ (Learning by doing) ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติรวมทั้งใหญ่เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียน การสอน ในขณะที่วิธีสอนแบบบรรยายเป็นการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามการที่แม่ว่าการสอนแบบบรรยายจะมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันออกไป/ก็ยังมีผู้นำการสอนแบบวิธีบรรยายมาใช้ในการฝึกทักษะการปรัษาเชิงจิตวิทยาชย ซึ่งใซ้ทั้งในแง่ที่เป็นการบรรยายเดี่ยว ๆ และการบรรยายรวมกับวิธีสอนแบบอื่น ๆ เช่น รวมกับการสอนแบบอภิปราย การให้ตัวแบบ และบทบาทสมมติ เป็นต้น เช่นที่ พีฟเฟอร์และโจนส์¹ เสนอไว้เป็นการนำวิธีบรรยายไปใซ้แบบเดี่ยว ๆ และจัดวิธีสอนแบบบรรยายไว้ในลำดับ 2 ของวิธีการสอนที่ใ้ประสบการณ์ชย และจากงานวิจัยของคูน่า² (Kuna, 1975) ที่จัดเงื่อนไขการทดลองฝึกทักษะการทวนซ้ำไว้ 3 เงื่อนไข คือ กลุ่มที่ 1 สอนควยวิธีบรรยาย กลุ่มที่ 2 สอนควยวิธีบรรยายรวมกับการอ่าน และกลุ่มที่ 3 สอนควยวิธีบรรยายรวมกับการอ่านและการให้ตัวแบบ เป็นต้น

จากวิธีสอนแบบงาย ๆ ไม่ซับซ้อนอย่างวิธีบรรยาย ก็มีวิธีสอนชนิดอื่น ๆ ที่จะให้ผลดีต่อการเรียนการสอนทักษะการปรัษาเชิงจิตวิทยา แบนดورا (Bandura, 1977) ได้เสนอวิธีการเรียนโดยการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งแบนดอรากล่าวว่า

¹ Pfiesser and Jones, Reference Guide to Handbooks and Anuals, p. 2.

² Kuna, "Lecturing Reading and Modeling In Counselor Restatement Training," Journal of Counseling Psychology : 542.

ผู้เรียนรู้อาจเป็นสิ่งที่ท้าทาย และอาจมีอันตรรกามนุษย์ของผู้เรียนรู้อย่าง
 ควบคุมเองก็อาจจะพบว่า ควรทำอย่างใดจึงจะได้รับผลอย่างที่ตองการ แต่ก็
 ยังมีที่มนุษย์ส่วนมากสามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นแบบ
 อย่างง่ายจะแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ นั้นอย่างไร และจะจจำเป็นรวมความรู้นั้นเพื่อ
 นำมาใช้ในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ในโอกาสต่อไป"¹

ตามแนวความคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบนี้ แบบครุว่าเชื่อว่า
 ในการเรียนรู้จากการเลียนแบบนั้นมีกระบวนการสำคัญ 4 ประการ ดังนี้คือ²

1. กระบวนการความใส่ใจ (Attentional Processes)

ผู้เรียนจะไม่เกิดการเรียนรู้ขึ้นถ้าไม่ได้ใจรับรู้พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง ซึ่ง
 ความใส่ใจนี้อาจจะเกิดได้จากความนิยมชมชอบหรือความพึงพอใจในพฤติกรรมที่ตัวแบบ
 แสดงหรือพฤติกรรมนั้นสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของตน อย่างไรก็ตามการเรียนรู้โดย
 การสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับความขากาย
 ของพฤติกรรมนั้น ๆ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้สังเกต

2. กระบวนการความจำ (Retentional Processes)

แบบครุว่ากล่าวว่าการสังเกตจากตัวแบบอาศัยระบบความจำ 2 อย่างคือ จำ
 ไว้ในรูปมโนภาพ (Imaginal) และภาษาพูด (Verbal) เมื่อผู้สังเกตได้สังเกต
 พฤติกรรมของตัวแบบแล้วก็จะเกิดการรับรู้พฤติกรรมนั้นและมโนภาพของพฤติกรรมก็จะอยู่
 ในความจำและแปลงเป็นสัญลักษณ์ทางภาษา (Verbal encoding) ซึ่งผู้สังเกตสามารถ
 นำออกมา (Retrieved) เป็นแนวปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วยตนเองในเวลาต่อมาได้

¹ Albert Bandura, Social Learning Theory, (New Jersey;
 Englewood Cliffs : Prentice Hall, Inc; 1977), p. 22.

² Ibid, pp. 22-29.

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Processes)

เมื่อมีข้อมูลอยู่ในความทรงจำแล้วก็จะสามารถแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาภายหลังได้ ทั้งนี้การแสดงออกในครั้งแรก ๆ อาจยังไม่ถูกต้องทีเดียวนัก แต่เขาก็จะค่อย ๆ แก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมนั้นไปจนกระทั่งอยู่ในสภาพที่น่าพึงพอใจ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes)

ผู้เรียนจะไม่เกิดพฤติกรรมเลียนแบบไปทั้งหมดก็ได้ แม้เขาจะเกิดการเรียนรู้แล้วก็ตาม เขาอาจจะเลือกเลียนแบบเฉพาะพฤติกรรมที่เขาสนใจและเห็นคุณค่าเท่านั้น ดังนั้นการได้เห็นผลของพฤติกรรมที่ตัวแบบได้รับหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ จะเป็นแรงจูงใจใหม่ของการเลียนแบบพฤติกรรมนั้น ๆ ต่อไป ดังนั้นการให้ตัวแบบจึงมักใช้การให้รางวัลหรือการเสริมแรงทางบวก เพื่อเป็นการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบขึ้น และเสริมให้พฤติกรรมนั้นเกิดมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แบนดูรา (Bandura, 1969) ยังได้กล่าวถึงอิทธิพลของตัวแบบไว้ว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตจากพฤติกรรมของตัวแบบมีผลทำให้ผู้สังเกตเกิดการสนองตอบ 3 ประการ คือ¹

1. การได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบสามารถทำให้ผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เขายังไม่เคยมีมาก่อนได้
2. การแสดงพฤติกรรมของตัวแบบอาจมีผลไปกระตุ้นหรือระงับพฤติกรรมของผู้สังเกตที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ซึ่งขึ้นอยู่กับผลของพฤติกรรม (Consequences) ที่ตัวแบบได้รับภายหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ
3. การได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบช่วยให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมที่เขา มีแนวโน้มจะแสดงออกแต่ยังไม่ได้แสดงออกมาใ้คงายขึ้น

¹ Albert Bandura, Principle of Behavior Modification, (New York : Holt Rinehart & Winston, Inc., 1969), p. 120.

การสอนทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาโดยการให้ตัวแบบ (Modeling) นั้นเป็นการจัดใหญ่เรียน "ได้ศึกษาและสังเกตพฤติกรรมหรือทักษะการสนองตอบที่เป็นเป้าหมายในการฝึกงานตัวแบบ (Model) ซึ่งแสดงแบบการให้ทักษะนั้น ๆ ให้ดู ตัวแบบนี้จะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่เราที่เป็นสื่อกลางใหญ่เรียนได้สังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายในการฝึกครั้งนี้ ตัวแบบที่ใช้แสดงนั้นมีได้หลายรูปแบบเช่น เป็นตัวแบบที่มีชีวิต (Live-Modeling) หรืออยู่ในรูปของสื่อ (Media) หรือสัญลักษณ์ (Symbol-Modeling) ต่าง ๆ เช่น เทปโทรทัศน์ (Videotape) ภาพยนตร์ (Film) เทปบันทึกเสียง หรือแม่แต่ขอเขียนกาง ๆ (Written Model)"¹ ทั้งนี้ แพตเตอร์สัน (Patterson, 1974) ได้กล่าวไว้ว่า "การให้ตัวแบบ (Modeling) เป็นวิธีการเรียนรู้แบบพื้นฐานที่ใหญ่ประโยชน์กว้างขวางและมีข้อดีอยู่หลายประการคือ เป็นวิธีการที่ช่วยใหญ่เรียนเรียนรู้ในทัศนที่ซับซ้อนหรือยาก ๆ ได้ดีและได้เร็วกว่า"²

นอกจากการสอนโดยให้ตัวแบบแล้วยังมีการสอนอีกแบบหนึ่งที่กำลังเป็นที่นิยมใช้กันมากในวงการศึกษาคือ การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) อัน "เป็นการเรียนแบบ "การเรียนด้วยการกระทำ" หรือเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการแสดงออกโดยตรง"³ ผู้เรียนจะแสดงบทบาทหรือแสดงพฤติกรรมในรูปแบบที่บุคคลอยากจะเป็นหรือต้องการจะเป็น ซึ่งในที่นี้คือการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่สามารถสนองตอบด้วยทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาอย่างมีประสิทธิภาพ

¹ Hackney and Cormier, Counseling Strategies and Objectives, p. 128.

² C.H.Patterson, Relationship Counseling and Psychotherapy, (New York : Harper and Row Publishing, 1974), pp. 138-9.

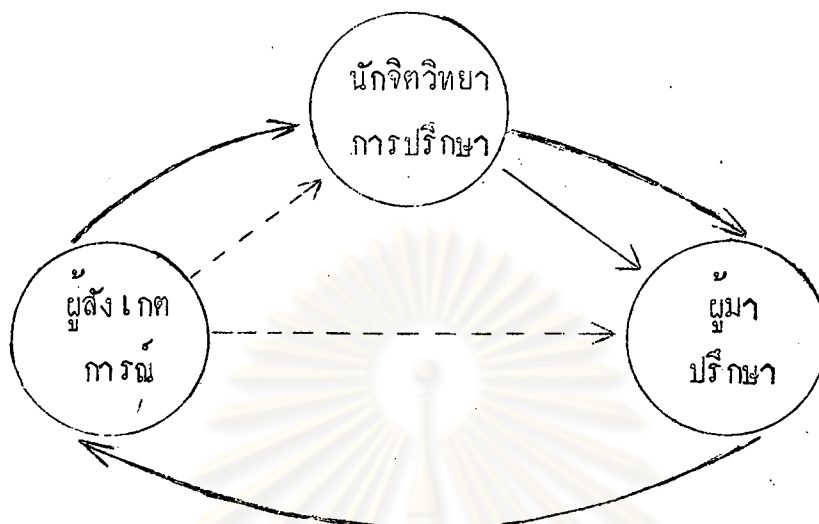
³ Mark. J. Miller, "Role playing as a Therapeutic Strategy : A Research Review," School Counselor 27(January, 1980): 217.

แบริมเมอร์¹ (Brammer, 1973) กล่าวว่าเทคนิควิธีการสอนทักษะการ
 ปรึกษาเชิงจิตวิทยาโดยการแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) หรือที่เรียกอีกอย่าง
 ว่า การแสดงบทบาท (Simulation) โดยจะให้ผู้รับการฝึกแสดงบทบาทเป็นผู้นำปรึกษา
 และเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาสนทนาและสนองตอบกันด้วยทักษะที่กำลังฝึกหัดศึกษาอยู่โดย
 ใช้เวลาแสดงบทบาทในแต่ละครั้งประมาณ 10 นาที ซึ่งจะฝึกจนกระทั่งแน่ใจว่าได้ใช้
 เวลาฝึกหัดทักษะพื้นฐานนั้น ๆ อย่างเพียงพอ แล้วให้ผู้รับการฝึกคนอื่น ๆ เป็นคนสังเกต
 การณ์ ดัง การแสดงบทบาทสมมติดังกล่าวรวมทั้งศึกษาลักษณะลีลาการใช้ทักษะเหล่านี้
 นั้น วิธีการสอนทักษะแบบนี้อาจจัดได้ในรูปแบบอีกอย่างหนึ่งคือ "การใช้ไตรภาคี"²
 (Round Robin Helping Trio) โดยจัดให้ผู้รับการฝึกแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 3
 คน แสดงบทบาทเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษา 1 คน เป็นผู้นำปรึกษา 1 คน และเป็นสัง-
 เกตการณ์อีก 1 คน ผู้ที่แสดงบทบาทเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาและผู้นำปรึกษาจะสนทนา
 กันด้วยทักษะที่กำลังฝึกโดยใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที หลังจากนั้นสมาชิกในกลุ่มก็ อภิปราย
 กันถึงประสบการณ์ที่ได้รับ รวมทั้งให้ผู้สังเกตการณ์ให้ข้อคิดเห็นตลอดจนขอติชม ต่อจาก
 นั้นก็ให้ปฏิบัติซ้ำอีก 2 ครั้ง ในกระบวนการเดิมโดยให้ผู้รับการฝึกหมุนเวียนบทบาทกันให้
 ได้แสดงบทบาทครบทั้ง 3 บท ทุกคน ดังแสดงให้เข้าใจได้จากรูปในหน้าถัดไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Brammer, The Helping Relationship : Process and Skills,
 pp. 72-3.

² ทอง เร็ว อมรัชกุล, เทคนิคเบื้องต้นในการให้คำปรึกษา, พิษณุโลก :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2519), หน้า 51.

แผนภูมิที่ 4 ไตรภาคี

นอกจากนี้อาจจะใช้การจำลองสถานการณ์ที่ซับซ้อนขึ้นไปกว่านี้ เช่น จัดตั้งแวดล้อมเป็นรูปครอบครัว หรือสภาพห้องประชุมแล้วแสดงบทบาทเป็นบุคคลต่าง ๆ ในสภาพเหตุการณ์นั้น ซึ่งเรียกว่า การแสดงละครทางจิตวิทยา (Psychodrama)¹ โดยเน้นให้ผู้รับการฝึกยึดถือว่าการลองปฏิบัตินี้เป็นการปฏิบัติเหมือนกับการสนทนาปรึกษาในสถานการณ์จริง

การฝึกทักษะการตอบสนอง โดยวิธีการให้แสดงบทบาทสมมติหรือวิธีลองปฏิบัตินี้เป็นวิธีการหนึ่ง que ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะนั้น ๆ จริง ๆ ในชั่วโมงเรียนหลังจากศึกษาแนวคิด (Concept) ของทักษะนั้น ๆ แล้วผู้เรียนก็จะมีโอกาสใช้ทักษะนั้นสนองตอบกับเพื่อน (ในบทบาทของนักจิตวิทยาการปรึกษากับผู้มาปรึกษา) วิธีนี้เป็นวิธีการฝึกทักษะการสนองตอบที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการแสดงออก (act-out) ในบทบาทของนักจิตวิทยาการปรึกษาซึ่งใช้ทักษะนั้น ๆ ที่กำลังฝึกสนองตอบต่อผู้มาปรึกษา

¹ Brammer, The Helping Relationship : Process and Skills,

มิลเลอร์ (Miller, 1980) ได้เสนอข้อเสนอแนะในการใช้บทบาทสมมติไว้ดังนี้¹

1. เริ่มต้นจากการอธิบายโครงสร้างและวิธีการแสดงบทบาทสมมติในหลักการอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกลวิธีการแสดง เสียก่อนและยังรวมไปถึง การกำหนดเวลาที่ใช้แสดงในแต่ละครั้งด้วย
2. เน้นให้ผู้เรียนทราบว่าผู้แสดงบทบาทต้องแสดงบทบาทที่ได้รับราวกับว่าเป็นสถานการณ์จริง และให้ใส่ใจกับบทบาทนั้น ๆ อย่างจริงจัง
3. ควรจัดสิ่งแวดล้อมและสถานที่ให้สมจริงสมจังให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เกิดบรรยากาศและสภาพการณ์ที่สอดคล้องกับเรื่อง ราวจริง ๆ ในชีวิตจริงให้มากที่สุด
4. หลังจากแสดงบทบาทแล้ว ผู้แสดง ควรจะสรุปและทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นให้กระจ่าง โดยการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในระหว่างกัน
5. อภิปรายเพิ่มเติมเป็นการสรุปภายใต้การแนะนำของผู้ฝึก

สโตน (Stone, 1975) กล่าวถึงประสิทธิภาพของบทบาทสมมติในการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาว่า "บทบาทสมมติเป็นวิธีการหรือกระบวนการฝึกที่ได้ผลในการเพิ่มความมีประสิทธิภาพของผู้ทำหน้าที่เป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาหรือผู้ที่มีอาชีพให้ความช่วยเหลือ (Helper) ทั้งหลายในสภาพการณ์ต่าง ๆ กัน"²

¹Miller, "Role-Playing as a Therapeutic Strategy : A Research Review," School Counselor : 233.

²G.L. Stone, "Effect of Simulation on Counselor Training," cited by M.J. Miller "Role-Playing as a Therapeutic Strategy : A Research Review" School Counselor : 218.

นอกเหนือไปจากการจัดสอนทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในห้องเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพแล้ว ก็ได้นักจิตวิทยาหลายท่านพยายามคิดค้นหาวิธีการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิธีใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการเตรียมนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่สร้างขึ้นใหม่นี้เน้นที่การเชื่อมโยงความรู้ ทฤษฎีการสนองตอบต่าง ๆ ที่เรียนในห้องเรียนไปสู่การปฏิบัติจริงในสภาพการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทั้งในสภาพการณ์จำลอง และสภาพการณ์จริงโดยนำวิธีการฝึกวิธีย่อย ๆ ชนิดต่าง ๆ มาเรียงลำดับเข้าด้วยกัน โดยเห็นว่าวิธีการแต่ละอย่างนั้นจะเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่กำลังฝึกฝนอยู่อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นลำดับขั้นจากน้อยไปหามาก คือผู้รับการฝึกจะเริ่มต้นจากมีความรู้พื้นฐานไปจนสามารถปฏิบัติทักษะนั้นได้ในที่สุด

รูปโครงการฝึกทักษะที่วอนได้นักจิตวิทยาหลายท่านได้เสนอไว้เช่น ทรูซ์และคาร์คัฟท์¹ (Truax and Carkhuff, 1967) เสนอโปรแกรมการเตรียมนักจิตวิทยาการปรึกษาที่ยึดแนวคิดของรอเจอร์ส (Rogers) ที่ว่านักจิตวิทยาการปรึกษาจะต้องมีคุณสมบัติหลัก ๆ 3 ประการ ที่จะส่งผลต่อการเอื้ออำนวยแก่ผู้มาปรึกษาคือ ความอบอุ่นใจ (Warmth) ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathic Understanding) และความจริงใจ (Genuineness) ทั้งนี้ลักษณะทั้ง 3 นี้จึงเป็นเป้าหมายในการฝึกนั้นคือ ฝึกให้ผู้รับการฝึกสามารถสนองตอบต่อผู้มาปรึกษาให้มีลักษณะทั้ง 3 ครบ และให้สนองตอบได้ในระดับสูง กลวิธีการฝึกก็คือให้ผู้รับการฝึกฟังแบบตัวแบบการสนองตอบของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่สนองตอบอย่างอบอุ่น เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และจริงใจต่อผู้มาปรึกษาทั้งในระดับสูงและต่ำ เพื่อฝึกให้สามารถแยกแยะได้ว่า

¹C Truax and R Carkhuff, Toward Effective Counseling and Psychotherapy : Training and Practice cited by A.E. Ivey and J. Authier, Microcounseling 2d ed. (Illinois : Charles C-Thomas, 1978), p. 265.

การสนองตอบแบบใดที่เป็นระดับสูงและเป็นระดับต่ำ เมื่อเกิดทักษะสามารถแยกแยะได้ แล้ว ก็ไปทำให้ผู้รับการฝึกลองฝึกปฏิบัติโดยการสนองตอบกันเองภายในกลุ่ม โดยการแสดงบทบาทสมมติ และสุดท้ายก็ให้สนองตอบกับผู้มาปรึกษาภายใต้การนิเทศ และประเมินระดับความอบอุ่น ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และความจริงใจของการสนองตอบของเขา โดยผู้ควบคุมการฝึกหรืออาจารย์นิเทศก์

ต่อมา คาร์คัฟท์¹ (Carkhuff, 1969) ได้นำโปรแกรมของทรูซ์และคาร์คัฟท์ มาพัฒนาเป็นโปรแกรมการฝึกมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Training) ซึ่งคาร์คัฟท์มีแนวคิดว่าจะพยายามเผยแพร่การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ไปสู่บุคคลระดับพื้น ๆ ทั่วไป เพื่อช่วยในงานด้านการศึกษาเชิงจิตวิทยาให้ขยายตัว และเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้น วิธีการหลัก ๆ ที่ใช้ในโปรแกรมการฝึกของคาร์คัฟท์เรียกว่า "ที เอส ดี"

- (T.S.D.) ได้แก่
1. อธิบาย (Tell)
 2. แสดงตัวแบบ (Show)
 3. ปฏิบัติ (Do)

ซึ่งเริ่มต้นจากการอธิบายที่มา เหตุผล ตลอดจนแนวคิดพื้นฐานของทักษะที่ต้องการฝึก จากนั้นก็ให้ศึกษาจากตัวแบบที่เป็นตัวอย่าง การสนองตอบชนิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นตัวอย่างการสนองตอบในระดับที่เอื้ออำนวยอย่างสูงสุดและต่ำสุด หรือเรียกว่า "แสดงตัวอย่างที่ดีและไม่ดีปนกัน" เพื่อให้ผู้รับการฝึกสามารถสังเกตและแยกแยะได้ว่า การสนองตอบอย่างไรจึงจะเป็นการสนองตอบที่เอื้ออำนวยต่อผู้มาปรึกษา จากนั้นก็ให้ฝึกปฏิบัติโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติกันภายในกลุ่ม

¹R.Carkhuff, Helping and Human Relations. Vol I and II cited by A.E.Ivey and J. Authier, Microcounseling, pp. 290-291.

ไอวี¹ (Ivey, 1971) ได้พัฒนาวิธีการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบจุลภาค (Microcounseling) ขึ้น ซึ่งจะแยกแยะทักษะต่าง ๆ ออกเป็นทักษะย่อย ๆ อย่างละเอียดชัดเจน และฝึกทักษะส่วนย่อยนี้ทีละทักษะให้แกผู้รับการฝึก โดยเน้นการเรียนรู้ที่ผ่านการสังเกตจากตัวแบบ (Modeling) การลองปฏิบัติใช้ทักษะนั้นซ้ำ ๆ ซึ่งบันทึกเทปโทรทัศน์ไว้และนำมาเปิดซ้ำให้ผู้รับการฝึกดูเพื่อรับการป้อนกลับ (feedback) จากผู้ควบคุมการฝึกและสมาชิกในกลุ่ม ต่อจากนั้นก็ดำเนินการฝึกปฏิบัติใช้ทักษะในลักษณะเช่นนี้ซ้ำ ๆ จนเป็นที่พอใจหรือเกิดเป็นทักษะขึ้นภายใต้การดูแลและให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิดจากผู้ควบคุมการฝึกหรืออาจารย์นิเทศก์

โกลด์สไตน์² (Goldstein, 1973) เสนอโปรแกรมโครงสร้างการเรียนรู้ทางจิตวิทยา (Structured Learning Therapy) เพื่อฝึกนักจิตวิทยาการปรึกษาระดับนอกรวิชาชีพ (Paraprofessional Counselors) โดยเน้นการฝึกทักษะการปฏิบัติสัมพันธ์ทางสังคม การสื่อสารระหว่างบุคคลมีวิธีการฝึกคือ เสนอตัวแบบ (Model) ให้ผู้รับการฝึกศึกษาสังเกต ซึ่งมักจะใช้ตัวแบบผ่านเทปโทรทัศน์ หรือเทปบันทึกเสียง เมื่อผ่านการศึกษาจากตัวแบบแล้วก็ให้ฝึกปฏิบัติใช้ทักษะโดยแสดงบทบาทสมมติ สิ่งสำคัญในการฝึกสำหรับโปรแกรมนี้คือ การให้ตัวเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcement) ซึ่งตัวเสริมแรงนี้จะเป็นตัวการสำคัญของการเรียนรู้และก่อให้เกิดความก้าวหน้าของพฤติกรรมที่ต้องการฝึก

¹ A.E. Ivey, Microcounseling : Innovations in Interviewing Training. cited by A.E. Ivey and J. Authier, Microcounseling, p. 8.

² A. Goldstein, Structured Learning Therapy : Toward a Psychotherapy for the Poor. cited by A.E. Ivey and J. Authier, Microcounseling, pp. 271-280.

เดนิสและอาวาร์¹ (Danish and Hauer, 1973) สร้างโปรแกรมการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (The Helping Skills Programs) สำหรับนักจิตวิทยาการปรึกษาระดับนอกวิชาชีพ (Paraprofessional Counselors) ซึ่งมีสาระสำคัญ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. เน้นให้เข้าใจบทบาทของนักจิตวิทยาการปรึกษา
2. การใช้พฤติกรรมที่ไม่ใช้วาจา (Non-Verbal Behavior)
3. การใช้พฤติกรรมที่ตอบสนองด้วยวาจา (Verbal Behavior)
4. การใช้พฤติกรรมที่สนใจและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Self-Involving Behavior)
5. การเข้าใจการสื่อสารของผู้อื่น
6. การสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

โดยใช้กระบวนการฝึกที่เป็นวิธีสอน (Instruction) คืออธิบายแนวคิดตลอดจนเหตุผลสำหรับทักษะนั้น ต่อมาให้ศึกษาผ่านตัวแบบ (Modeling) ทั้งที่เป็นตัวแบบที่ดีและไม่ดี จากนั้นให้ฝึกปฏิบัติใช้ทักษะนั้น ๆ โดยให้แสดงบทบาทสมมติภายใต้การดูแลและให้การป้อนกลับเพื่อปรับปรุงทักษะการสนทนาสนองตอบนั้น ๆ ต่อไป และสุดท้ายก็จะมี การนำไปฝึกปฏิบัติที่บ้าน คืออัดเทปการสนทนาสนองตอบของตนเองกับผู้อื่นมาปรึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับเพื่อนและผู้ควบคุมการฝึก เป็นการประเมินทักษะการสนองตอบ และรับการป้อนกลับเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมสนองตอบโดยทักษะนั้น ๆ ในลำดับต่อไป

¹S. Danish and A. Hauer, Helping Skills : A Basic Training Program. cited by A. E. Ivey and J. Authier, Microcounseling, pp. 285-288.

เคแกน¹ (Kagan, 1975) เสนอโปรแกรมกระบวนการสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Process Recall) ที่มีโครงสร้างในการสอนทักษะการสนทนาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยใช้วิธีการคล้ายคลึงกับการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบจุลภาค (Microcounseling) คือเริ่มต้นด้วยการอธิบายจากบทที่เขียนขึ้น (Written Script) จากนั้นเสนอตัวแบบการสนทนาแบบต่าง ๆ ในสภาพการณ์ต่าง ๆ เมื่อสังเกตจากตัวแบบแล้วให้ทดลองปฏิบัติในสภาพการณ์บทบาทสมมติ โดยบันทึกเทปโทรทัศน์ไว้ และเปิดซ้ำเพื่อให้การป้อนกลับต่อผู้รับการฝึก จากนั้นก็จะให้ปฏิบัติซ้ำจนกว่าจะไต่ผลเป็นที่พอใจ

บรรดาโครงการฝึกทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ แต่ละโครงการจะมีวิธีการฝึกในรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันออกไป แต่องค์ประกอบที่ใช้ในการฝึกก็มักจะมี ความคล้ายคลึงกัน ซึ่งได้แก่วิธีหลัก ๆ คือ วิธีการสอน (Instruction) การให้ตัวแบบ (Modeling) การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) การฝึกปฏิบัติ (Practice) การให้การป้อนกลับ (Feedback) ตลอดจนการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ เช่น เทปโทรทัศน์ (Videotape) หรือ เทปบันทึกเสียง (Audiotape) เป็นต้น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Kuna, "Lecturing, Reading and Modeling In Counselor Training," Journal of Counseling Psychology : 542-546.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คูน่า¹ (Kuna, 1975) ศึกษาผลของการบรรยาย การอ่าน และการให้
 ตัวแบบในการฝึกทักษะการทวนซ้ำแก่นักจิตวิทยาการปรึกษาที่เริ่มเป็น (Begining
 Counselors) ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 92 คน โดยมีเงื่อนไขการทดลอง 3 กลุ่มคือ
 กลุ่มที่ 1 ฝึกด้วยการบรรยาย กลุ่มที่ 2 ฝึกด้วยการบรรยายต่อกับการอ่าน กลุ่ม
 ที่ 3 ฝึกด้วยการบรรยาย การอ่าน และการให้ตัวแบบ เมื่อจบกระบวนการฝึกแล้วก็
 ประเมินพฤติกรรมของผู้รับการทดลอง โดยให้สนองตอบต่อประโยคของผู้มาปรึกษาคด้วย
 ทักษะการทวนซ้ำ 10 ประโยค ผลการวิจัยปรากฏว่า การบรรยายเป็นวิธีที่ได้ผลในการ
 เพิ่มพฤติกรรมการสนองตอบด้วยการทวนซ้ำอย่างมีนัยสำคัญพอ ๆ กับวิธีการบรรยายผสม
 การอ่าน แต่วิธีการบรรยายผสมการอ่านและการให้ตัวแบบไม่ปรากฏว่าเพิ่มพฤติกรรม
 การทวนซ้ำของผู้รับการทดลองอย่างมีนัยสำคัญแต่ประการใด

คัลตัน ซุนด์แบลด์ และฮิลเบิร์ต² (Dalton, Sundblad and Hylbert,
 1973) และคัลตันและซุนด์แบลด์ (Dalton and Sundblad, 1976) ได้ศึกษาวิจัย
 เรื่องการฝึกความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathic Understanding) โดยวิธีการให้
 ตัวแบบ (Modeling) เปรียบเทียบกับวิธีอ่าน (Reading) โดยแบ่งผู้รับการทดลอง
 เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่รับการฝึกโดยวิธีให้ตัวแบบ (Modeling) ที่ประกอบ

¹Kuna, "Lecturing, Reading and Modeling In Counselor
 Restatement Training," Journal of Counseling Psychology : 542-
 546.

²R. Dalton, L. Sundblad and K. Hylbert "An Application of
 Principles Of Social Learning to Training In Communication of
 Empathy," Journal of Counseling Psychology 20(1973) : 378-383.

ควยกรอธิบายอย่างย่อ ๆ การให้สังเกตจากตัวแบบ (Model) และการฝึกปฏิบัติแบบ
 จินตนาการ (Covert Practice) กลุ่มที่ 2 รับการฝึกโดยการอ่านเอกสาร กลุ่ม
 ที่ 3 กลุ่มควบคุม หลังจากนั้นก็ประเมินผลของผู้รับการทดลอง โดยให้ผู้รับการทดลองตอบ
 แบบวัดพฤติกรรมการสนองตอบต่อผู้มาปรึกษาของคาร์คัพท์ (The Carkhuff Helpee
 Stimulus Expressions) ผลการวิจัยทั้ง 2 ครั้ง (ครั้งแรกทำโดยกลุ่มผู้วิจัยชุด
 แรกในปี 1973) ต่อมากลุ่มผู้วิจัยชุดที่ 2 ทำวิจัยซ้ำในเรื่องเดียวกันในปี 1976) ปรากฏว่า
 ผู้รับการทดลองที่ฝึกโดยการใช้ตัวแบบสามารถตอบสนองที่สื่อถึงความเข้าใจอย่าง
 ลึกซึ้งได้ในระดับสูงกว่ากลุ่มที่ใช้การอ่าน และกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

รีเดอร์และคันซัน¹ (Reeder and Kuncze, 1976) ศึกษาเปรียบเทียบผล
 การใช้ตัวแบบ (Modeling) และการบรรยายที่มีต่อพฤติกรรมการอดยาของผู้ติดยาอื่น
 โดยแบ่งผู้รับการทดลองเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ให้ดูตัวแบบที่แสดงการแก้ปัญหาการติดยา
 ตลอดจนวิธีการอดยาเสพติด กลุ่มที่ 2 ให้ฟังการบรรยายเกี่ยวกับวิธีการอดยาเสพติด
 เมื่อนำพฤติกรรมมาเปรียบเทียบโดยประเมินจากพฤติกรรมการปฏิบัติงานทางอาชีพ ปรากฏว่า
 กลุ่มที่ใช้ตัวแบบ (Modeling) มีผลการปฏิบัติงานทางอาชีพสูงกว่ากลุ่มที่ฟังการ
 บรรยาย (Lecture) และเมื่อทดลองเพิ่มให้กลุ่มที่ใช้ตัวแบบแสดงบทบาทสมมติ (Role
 playing) ก็พบว่ายังมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

¹Reeder and Kuncze, "Modeling Techniques, Drug Abstinence
 Behavior And Heroin Addicts" cited by A.E.Ivey and J. Authier,
Microcounseling, p. 370.

เอสเคเดล¹ (Eskedal, 1975) ศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้ตัวแบบชนิคสัญลักษณ์ (Symbolic Role Modeling) ต่อการเรียนรู้แบบความจำความเข้าใจในการฝึกทักษะ การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแก่นักจิตวิทยาการปรึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทดสอบผลหรือประ- สติภาพของตัวแบบชนิคสัญลักษณ์ต่อความจำความเข้าใจในการเรียนรู้ทักษะการปรึกษา เชิงจิตวิทยา กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโทจำนวน 56 คน สุ่มแบบไม่เจาะ- จงเข้ารับการทดลอง 4 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ใช้ตัวแบบชนิคสัญลักษณ์ที่มีตัวแนะที่เพิ่มการเอา- ใจใส่และความตั้งใจในการศึกษาดัง เกตตัวแบบ กลุ่มที่ 2 ใช้ตัวแบบชนิคสัญลักษณ์ (ไม่ มีตัวแนะ) กลุ่มที่ 3 กลุ่มควบคุมแต่มีตัวแนะ กลุ่มที่ 4 กลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 จะได้ศึกษาตัวแบบชนิคสัญลักษณ์ที่อยู่ในรูปของ เทปโทรทัศน์ (Videotape) เป็น เวลา 30 นาที ตัวแบบที่ปรากฏในเทปโทรทัศน์เป็นการสนทนาระหว่างนักจิตวิทยาการ- ปรึกษาที่แสดงออกถึงความจริงใจ (Genuineness) ความอบอุ่น (Warmth) และ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathy) อันเป็นพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายในการฝึกครั้งนี้ ผลการวิจัยปรากฏว่ามีความแตกต่าง ระหว่างกลุ่มการทดลองทั้ง 4 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นอกจากนี้ตัวแบบชนิคสัญลักษณ์ที่เสนอด้วย เทปโทรทัศน์มีผลต่อการเพิ่มระดับของความ รู้เรื่องทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสูงกว่ากลุ่มควบคุม และตัวแนะที่ให้ก็ยังเพิ่มการเรียนรู้ ใหม่มากขึ้นด้วย โดยที่กลุ่มที่ฝึกด้วยตัวแบบพร้อมทั้งให้ตัวแนะจะมีการเรียนรู้ไคสูงกว่ากลุ่มที่ ฝึกด้วยตัวแบบเพียงอย่างเดียว

¹G.A. Eskedal, "Symbolic Role Modeling And Cognitive Learning In the Training of Counselors," Journal of Counseling Psychology 22(1975) : 152-155.

เพื่อยืนยันผลของการใช้การให้ตัวแบบและการสอนในการฝึกทักษะการปรึกษา
 สโตนและกอทลิบ¹ (Stone and Gotlib, 1975) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของวิธีการ
 ให้ตัวแบบและการสอนในการฝึกการเปิดเผยตนเอง (Self Disclosure) แก่นักศึกษา
 ระดับวิทยาลัย โดยจัดเงื่อนไขการทดลองเป็น 2 เงื่อนไขใหญ่คือ การสอนและการให้
 ตัวแบบ ในแต่ละเงื่อนไขก็แบ่งออกเป็นลักษณะย่อยอีกคือ กลุ่มที่ 1 การสอนทั่วไป
 กลุ่มที่ 2 การสอนแบบพิเศษ และกลุ่มที่ 3 กลุ่มควบคุม ส่วนการให้ตัวแบบจัดเป็นกลุ่ม
 ที่ 4 การให้ตัวแบบ กลุ่มที่ 5 กลุ่มควบคุม ผลการวิจัยปรากฏว่าวิธีการให้ตัวแบบและ
 วิธีสอนตลอดจนวิธีผสม (รวมการสอนและการให้ตัวแบบเข้าด้วยกัน) มีผลต่อการเพิ่ม
 พฤติกรรมการเปิดเผยตัวเอง แต่อย่างไรก็ดีวิธีการผสมไม่ปรากฏการเพิ่มพฤติกรรมการ
 เปิดเผยตัวเองที่สูงกว่าวิธีการสอนและวิธีการให้ตัวแบบอย่างเดี่ยว ๆ อย่างมีนัยสำคัญ

ต่อมา อุลแมนน์ ลี และสโตน² (Uhlemann Lea and Stone, 1976) ได้
 ศึกษาเรื่องผลของการสอนและการให้ตัวแบบในการฝึกทักษะการสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
 (Interpersonal Skill) เพื่อศึกษาความสำคัญของวิธีการสอน (Instruction)
 วิธีการให้ตัวแบบและวิธีการผสมระหว่างการสอนและการให้ตัวแบบที่มีต่อการฝึกทักษะการ
 สื่อสารสัมพันธ์ ซึ่งในงานวิจัยเรื่องนี้ได้เลือกเอาทักษะการสะท้อนความรู้สึก (Reflection
 of Feeling) และทักษะการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathy) เป็นทักษะ

¹G.L.Stone and Ian Gotlib, "Effect of Instructions And Modeling On Self Disclosure," Journal of Counseling Psychology 22(1975) : 288-293.

²Uhlemann, Lea and Stone, "Effect Of Instruction And Modeling On Trainees Low In Interpersonal Communication Skills," Journal of Counseling Psychology : 509-513.

ที่เป็นเป้าหมายในการฝึก โดยมีเงื่อนไขการทดลอง 5 กลุ่ม ผู้รับการทดลองจำนวน 50 คน เข้ารับการทดลองดังนี้คือ กลุ่มที่ 1 สอน กลุ่มที่ 2 ให้อัฒแบบ กลุ่มที่ 3 สอนและให้อัฒแบบ กลุ่มที่ 4 ให้อัฒแบบและสอน กลุ่มที่ 5 กลุ่มควบคุม โดยผลการวิจัยว่ากลุ่มที่สอนเพียงอย่างเดียวเกี่ยวกับกลุ่มที่สอนและให้อัฒแบบสามารถสะท้อนความรู้สึกได้มากกว่ากลุ่มที่ให้อัฒแบบ มากกว่ากลุ่มที่ให้อัฒแบบและสอน และมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ แต่สำหรับพฤติกรรมที่ซับซ้อนกว่าคือ การสื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathy) นั้น กลุ่มสอนและให้อัฒแบบกับกลุ่มที่ให้อัฒแบบและสอน มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มสอนมากกว่ากลุ่มให้อัฒแบบ และมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผลจากการวิจัยเรื่องนี้ก็แสดงให้เห็นว่าความดีในการสนองตอบควยทักษะที่ต้อง การฝึกเกิดขึ้นได้จากการใช้วิธีสอนเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะการฝึกทักษะพื้นฐานง่าย ๆ แต่ผลที่เกิดขึ้นนี้อาจไม่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมหรือทักษะที่มีความซับซ้อนหรือลึกซึ้งมาก ๆ

ในทำนองเดียวกัน เพอร์คินส์และแอตคินสัน¹ (Perkins and Atkinson, 1973) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการบรรยายและการอภิปราย การบรรยายและการให้อัฒแบบ และการบรรยายและบทบาทสมมติในการสอนทักษะการฟัง (Listening skill) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling) และการสรุปความรู้สึก (Summarization of feeling) ซึ่งแสดงผลการวิจัยว่ากลุ่มทดลองสามารถใช้การประสานสายตา (Eye-Contact) กับผู้มาปรึกษาได้นานกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มบรรยายและอภิปราย ส่วนกลุ่มบรรยายและให้อัฒแบบสามารถสะท้อนความรู้สึก (Reflection of feeling) ในอัตราที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้ได้ยืนยันว่าความดีของพฤติกรรมการสื่อสัมพันธ์อย่างง่าย ๆ หรือทักษะที่ใช้ในการ

¹Perkins and Atkinson, "Effect of Selected Technique For Training Resident Assistants In Human Relation Skills," Journal of Counseling Psychology : 169-171.

ตอบสนอง ขึ้นพื้นฐาน เช่น การประสานสายตา และการสะท้อนความรู้สึกจะเพิ่มขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญด้วยวิธีการสอนอย่าง เดียว ในขณะที่พฤติกรรมที่ซับซ้อนกว่า เช่น การสรุปความ รู้สึก (Summarization of feeling) จะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญด้วยวิธีการให้ตัว แบบผสมวิธีอื่น ๆ

ทีแวนและเกเบล¹ (Teevan and Gabel, 1978) ได้ศึกษาประเมินเทคนิค วิธีการฝึกนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เพื่อเตรียมทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการทางสุขภาพจิตด้วย วิธีการให้ตัวแบบ บทบาทสมมติ และการบรรยายแบบอภิปราย กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษา จำนวน 25 คน สุ่มแบบไม่เจาะจง เข้ารับเงื่อนไขการทดลอง 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 สอนด้วยวิธีบรรยาย กลุ่มที่ 2 สอนด้วยการให้ตัวแบบและบทบาทสมมติ กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยปรากฏว่าการสอนด้วยการให้ตัวแบบและบทบาทสมมติเป็นวิธี ที่เพิ่มความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และวิธีการทั้งสองนี้เป็นวิธีการสอนที่ดีกว่าวิธีการ บรรยายแบบอภิปราย

ในด้านการแนะแนวอาชีพก็ได้มีการศึกษาวิจัยการฝึกทักษะ การสัมภาษณ์เพื่อ สมัครงาน (Job-Seeking Interview Skills) ซึ่งก็มีรูปแบบและวิธีการฝึกทักษะ นี้หลาย ๆ วิธี ทั้งนี้วิธีการฝึกที่ใช้นั้นก็ได้แก่วิธีการสอน (Instruction) การ ให้ตัวแบบ (Modeling) บทบาทสมมติ (Role playing) และการให้การป้อน กลับ (Feedback) เป็นต้น

¹Teevan and Gabel, "Evaluation of Modeling, Role playing And Lecture-discussion Training Techniques For College Student Mental Health Paraprofessionals," Journal of Counseling Psychology : 169-171.

สปีส์¹ (Speas, 1979) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการฝึกทักษะการสัมภาษณ์ เพื่อสมัครงานด้วยเทคนิควิธีการ 4 แบบ คือ การให้ตัวแบบ (Modeling) บทบาทสมมติ (Role playing) การให้ตัวแบบและบทบาทสมมติ และการให้ตัวแบบผสมบทบาทสมมติและการให้การป้อนกลับ (feedback) ด้วยเทปโทรทัศน์ (Videotape) ซึ่งผลการวิจัยก็ปรากฏว่า การฝึกด้วยบทบาทสมมติ การให้ตัวแบบ และบทบาทสมมติ และการให้ตัวแบบผสมบทบาทสมมติ และการให้การป้อนกลับเป็นวิธีการที่ได้ผลต่อพฤติกรรม การสัมภาษณ์เพื่อสมัครงานสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะสูงกว่าวิธีการให้ตัวแบบผสมบทบาทสมมติและการให้การป้อนกลับ

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาปรากฏผลว่า "วิธีการสอน (Instruction) หรือ การบรรยาย (Lecture) เป็นวิธีการฝึกทักษะที่ได้ผลดีกับทักษะชนิดพื้นฐานเบื้องต้น (Simple skills)"² ส่วนวิธีการให้ตัวแบบ (Modeling) นั้นก็เป็นวิธีการที่มีผลการวิจัยยืนยันว่า "เป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการสอนทักษะใหม่ ๆ และมีผลต่อความคงทนของทักษะที่เรียนไปแล้วได้เป็นอย่างดี"³ ซึ่งแบนดูรา (Bandura, 1962) ก็ได้กล่าวไว้ว่า "การเรียนรู้การกระทำที่อยู่ในรูปของการปฏิบัตินั้นจะเกิดขึ้นอย่างมีสาระด้วยตัวแบบที่มีความสัมพันธ์กับความชัดเจนมากกว่าที่จะเกิดขึ้นด้วยการเรียนรู้จากการบรรยายควรวาจา"⁴

¹Speas, "Job-seeking Interview Skills Training : A Comparison of Four Instructional Techniques," Journal of Counseling Psychology :

²Ivey and Authier, Microcounseling, p. 354.

³Ibid, p. 352.

⁴A. Bandura, "Social Learning Through Imitation" cited by D J Kuna, "Lecturing, Reading and Modeling Incounselor Res-tatement Training," Journal of Counseling Psychology : 543.

ด้วยผลของวิธีการสอนต่าง ๆ ในการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยา จาก การวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสอนทักษะการทวนซ้ำ โดยเลือก เอาทักษะการทวนซ้ำมาวิจัย โดยมีเหตุผลว่า

1. การทวนซ้ำเป็นทักษะพื้นฐานเบื้องต้นที่จำเป็นของนักจิตวิทยาการปรึกษา
2. การทวนซ้ำเป็นทักษะที่สื่อถึงการยอมรับและความเข้าใจในตัวผู้มาปรึกษา ของนักจิตวิทยาการปรึกษา
3. การทวนซ้ำเป็นทักษะที่ยึดถือผู้มาปรึกษาเป็นศูนย์กลาง ซึ่งนักจิตวิทยาไม่ ใช่ว่าตัวเองเป็นมาตรฐานในการสนองตอบหรือไม่รวมเอาความคิดเห็น ทศนะ หรือความรู้ สึกส่วนตัวไว้ในการสนองตอบด้วยทักษะนี้เลย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกเอาวิธีสอนแบบบรรยาย การให้ตัวแบบ และบทบาท สมมติ มาเป็นวิธีสอนทักษะการทวนซ้ำ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการวิจัยก่อนหน้านี้ว่า การฝึก ทักษะที่ไม่ซับซ้อนจะได้ผลดีกว่าใช้วิธีสอนแบบบรรยาย และผู้วิจัยยังสนใจต่อไปว่าการเรียน รู้ที่เรียนผ่านตัวแบบหรือการสังเกตจากตัวแบบที่สาธิตวิธีการสนองตอบให้บุคคลจนการใช้ บทบาทสมมติที่ผู้เรียนจะแสดง บทบาทหรือมีการแสดงออกในการฝึกใช้ทักษะนั้น ๆ ในสถาน- การณ์จำลองจะให้ผลแตกต่างกันอย่างไรต่อการเรียนการสอนทักษะการทวนซ้ำของนักศึกษา จิตวิทยาการปรึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการสอนทักษะการทวนซ้ำด้วยวิธีการ 3 แบบ คือ การบรรยาย การให้ตัวแบบ และบทบาทสมมติ แก่นักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษา

แบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบทดลองที่เรียกว่า แบบแยกส่วน (Split-Plot Design) ที่ ศึกษาตัวแปรอิสระ 2 ตัว ที่วัดซ้ำใน 1 ตัวแปร (Two-Factor Repeated Measure On One Factor) ผู้วิจัยมีเหตุผลในการใช้แบบการวิจัยนี้ว่า การศึกษาผลของการสอน

ทักษะการทวนซ้ำด้วยวิธีสอน 3 วิธีคือ การบรรยาย การให้ตัวแบบ และบทบาทสมมติเพียงครั้งเดียว อาจจะมีสรุปผลของการสอนได้ไม่ชัดเจนจึงดำเนินการสอนเพิ่มอีกเป็นครั้งที่ 2 เพื่อยืนยันผลของการสอนทักษะการทวนซ้ำที่แน่นอนในการเปรียบเทียบผลว่าวิธีการสอนแบบใดจะให้ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนสูงกว่ากัน

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนทักษะการทวนซ้ำของกลุ่มที่สอนด้วยการบรรยาย การให้ตัวแบบ และบทบาทสมมติ จะแตกต่างกัน
2. ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนทักษะการทวนซ้ำของกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนทั้ง 3 (การบรรยายการให้ตัวแบบและบทบาทสมมติ) จากการสอนครั้งเดียวและสอน 2 ครั้งจะแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระได้แก่ 1. วิธีสอน 3 แบบ คือ การบรรยาย (Lecture) การให้ตัวแบบ (Modeling) และบทบาทสมมติ (Role playing)
2. จำนวนครั้งของการสอนคือ การสอน 1 ครั้ง และ การสอน 2 ครั้ง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ของการสอนทักษะการทวนซ้ำของนักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาเทคนิคการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเรื่องทักษะการทวนซ้ำ
2. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนหรือการฝึกทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาไทยในอนาคตต่อไป

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้ไม่ครอบคลุมไปถึงองค์ประกอบบางอย่างในการเรียนรู้คือ ความเอาใจใส่หรือความตั้งใจเรียนของนักศึกษาที่เข้ารับการทดลอง รวมทั้งความจำกัดในเรื่องการวัด

"ทักษะ" ว่าเป็นทักษะที่ประเมินในรูปแบบของการเขียน ซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงทักษะของผู้รับ การทดลองได้ในระดับหนึ่ง

คำจำกัดความเฉพาะ

1. ทักษะการทวนซ้ำ (Restatement skill) หมายถึง การสนองตอบที่ นักจิตวิทยาการปรึกษาพูดซ้ำหรือทวนซ้ำคำพูดหรือข้อความของผู้มาปรึกษาโดยไม่มีการ ขยายความ ตีความ หรือเพิ่มเติมแต่อย่างใด การทวนซ้ำอาจแสดงออกได้ 4 แบบ คือ

1.1 การทวนซ้ำคำพูดของผู้มาปรึกษาทุกคำพูดโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่อย่างใดเลย ตัวอย่างเช่น

ผู้มาปรึกษา	หนังสือเก่าแล้ว ถูกทอดทิ้ง
นักจิตวิทยาการปรึกษา	หนังสือเก่าแล้ว ถูกทอดทิ้ง

1.2 การทวนซ้ำคำพูดของผู้มาปรึกษาทุกคำพูด แต่เปลี่ยนสรรพนาม

ผู้มาปรึกษา	ผมไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรครับ
นักจิตวิทยาการปรึกษา	เธอไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร

1.3 การทวนซ้ำคำพูดของผู้มาปรึกษาบางตอนที่นักจิตวิทยาการปรึกษา เห็นว่าสำคัญที่สุด ควรให้ผู้มาปรึกษาไต่ถามอีกครั้งหนึ่ง เช่น

ผู้มาปรึกษา	แคง คำ ขาว รุมผมก่อนที่จะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร เขาก็ชกผมล้มลงแล้วก็วิ่งหนีไป
นักจิตวิทยาการปรึกษา	เขารุมคุณ ชกคุณล้มลง แล้วก็วิ่งหนีไป

1.4 การทวนซ้ำโดยการสรุปคำพูดของผู้มาปรึกษา

ผู้มาปรึกษา	ไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับผมครับ บ้านของ เพื่อนฝูง คุ ๆ ไปน่าเบื่อครับ
นักจิตวิทยาการปรึกษา	เธอไม่รู้ว่าอะไรเกิดขึ้น ทำให้เธอเบื่อไปหมด

2. การบรรยาย (Lecture) หมายถึง การสอนทักษะการทวนซ้ำแก่ผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นผู้บรรยายเนื้อหาวิชาให้แก่ผู้เรียนฟังใหญ่เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจจาก การฟัง เพียงอย่างเดียว

3. การให้ตัวแบบ (Modeling) หมายถึง การสนองตอบด้วยทักษะการทวนซ้ำที่ใหญ่ผู้เรียนศึกษาและสังเกตจากตัวแบบที่เป็นการสนทนาระหว่างนักจิตวิทยาการปรึกษา และผู้มาปรึกษา โดยใช้การสนองตอบด้วยทักษะการทวนซ้ำ การให้ตัวแบบนี้จะเสนอในรูปของเพปโทรทัศน์

4. การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) หมายถึง การสอนทักษะการทวนซ้ำที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 3 คน ให้สมาชิกในกลุ่มแสดงบทบาทเป็นผู้มาปรึกษา และนักจิตวิทยาการปรึกษาสลับกัน และสมาชิกอีกคนหนึ่งในกลุ่มก็จะเป็นผู้สังเกตการณ์ ผู้เรียนจะฝึกใช้ทักษะการทวนซ้ำในบทบาทของนักจิตวิทยาการปรึกษาสนองตอบต่อผู้มาปรึกษา

5. นักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษา หมายถึง นิสิตที่ศึกษาในสาขาจิตวิทยาการปรึกษาเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี และยังไม่เคยเรียนหรือรับการฝึกเรื่องทักษะการทวนซ้ำมาก่อน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย